ા મુજબ દરેક ધોરણની નોટ હમારી દુકાનેથી મળશે. ૧૧ ૬૧

ઘણીજ ઉપયોગી

નવી
ગુજરાતી બીજા ધોરણની સંક્ષેપ નોટ.

જેમાં બીજી તથા ત્રીજી ચોપડીના અર્થ, કવિતાની સમજ ડીક્ટેશન તથા કાઠિયાવાડની ભૂગોળ તથા આંક, કોષ્ટક, આનો વગેરે તમામ બાબતોથી સંપૂર્ણ થયેલી.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,
બુકસેલર વહોરા અબદુલહુસેન આદમજી,
ભાવનગર.

ચોથી આવૃત્તી.

સર્વ હક સ્વાધીન.

અમદાવાદ.
" શ્રીમુદ્રણકલામંદિર " લીમીટેડ.
સંવત ૧૯૫૮. સને ૧૯[illegible]

કીંમત બે આના.

વેચનાર અબદુલહુસેન આદમજી—બુકસેલર.

સર્વને ઉપયોગી થઇ પડેલું

આર્યઔષધ

નું ગુજરાતી

વૈદકનું પુસ્તક.

બીજી આવૃત્તિ.

ઘણાજ સુધારા વધારા સાથે

છપાઈ બહાર પડ્યું છે.

તે દરેક મેહેતાજીઓને લેવા લાયકજ છે.

કીમત રૂ. ૪—૦—૦

મળવાનું ઠેકાણું.

અબદુલહુસેન આદમજી

બુકસેલર,

ભાવનગર.

૬૯૫૦

ગુજરાતી બીજા ધોરણની સંક્ષેપ નોટ.

બીજી ચોપડીના પાઠના અર્થ.

પાઠ ૧ લો.

ઉકેલતાં=વાંચતા

સાચવજો=જાળવજો

મજાની=સારી

ધીમથી=હળવેથી

સૌ=બધા

અટકાર=હરકત

ના=નહીં

પાઠ ૪ થો.

રીસ=દાઝ

ફર્યાદ=અરજ

મહારાજ=મોટારાજા

પાઠ ૫ મો.

બુમેબુમ=રાડેરાડ

ગોવાળ=ભરવાડ

પાઠ ૬ ઠો.

લુચ્ચાઇ=ઢોંગાઇ

વાંકનું=ગુન્હાનું

લાલચોળ=રાતીરાતી

પાઠ ૭ મો.

રોજ=હમેશાં

મેલાં=ગંદાં

બગાડે=ખરાબ કરે

ના==કબું કરે

પાઠ ૯ મો

ટ[illegible]=નાનું સોડું

પારકી=બીજાની

એકજ=સરખું

પાઠ ૧૦ મો.

જાળવે=સાચવે

નીરે=નાંખે

જતન=ચાકરી

જરકસી=તાસની

ચારો=ઘાસ

આણે=લાવે

ઉચકીને=ઉપાડીને

પાઠ ૧૧ મો.

ચેન=મજા

બંદીખાને=કેદખાને

વાંસે=પાછળ

નીસરી=ભાગી

છૂટાં=મોકળાં

લાગ=દાવ

ઘેલું=ગાંડું

જક=હઠ

પાઠ ૧૨ મો.

સટકી=ભાગી
કોતરમાંથી=ખાડામાંથી
અંતે=છેવટે
ભલું=સારૂં
ડાહ્યાં=સમજુ

પાઠ ૧૪ મો.

કામની=ખપની
પલાળે છે=ભીની કરે છે
આધરકે છે=મેળવે છે
ગોરસ=દૂધ, દહીં રાખવાનું હાંલ્લું

પાઠ ૧૫ મો.

પાળે=દ્વારે
વાગ્યા=લાગ્યા
કાયર=હેરાન
બગાડ=નુકશાન
ધડાધડ=એકદમ

પાઠ ૧૬ મો.

બેનપણી=ગોઠણ
નોતરૂં=તેડું

પાઠ ૧૭ મો.

મશુ=ખામી
ટેવ=હેવા
લડે છે=રહે છે
કજીઆ=તકરાર
વહેલી=ઝટ

પાઠ ૧૮ મો.

રડે=રોવે
છોટીઓ=નાનો ભાઈ
કામ=ખપ

પાઠ ૧૯ મો.

પરીક્ષા=તપાસ
મહેતાજી=ગુરૂજી
કૂદાવતી=ઠેકાવતી

પાઠ ૨૦ મો.

એકેકેરે=એકીવારે
સામટું=બેગું
લગારે=જરા
મૂંઠો=બાચકો

પાઠ ૨૧ મો.

ખીજવે=અઠાવે
બાંડો=પૂછડી વગરનો

પાઠ ૨૨ મો.

ખપ=કામ
કામકાજ=ધંધો
સાંખા=કડકા

પાઠ ૨૩ મો.

ધ્યાન=મન
માયા=હેત
મોટું=નહારૂં
પાંસરા=સીધા
વેળાસર=વખતસર
ફરો=ચાલો

પાઠ ૨૫ મો.

રસ્તો=માર્ગ
બિચારે=બાપડે
ઉઠ્યા=ઉભીથા

પાઠ ૨૬ મો.

વળતી=પછી
છાયું=બાંધ્યુ
કનેથી=પાસેથી
વીઆઈ=બચ્ચાં જણ્યાં

પાઠ ૨૭ મો.

આડુ=કહ્યું ન માને તેવું
વલે=હાલ
કેરાં=તણાં
ચરવા=ખાવા
આમ=આવી રીતે

પાઠ ૨૮ મો.

સમજ=સમજણ
અમથી=જુદી
જોડેલી=બનાવેલી

પાઠ ૨૯ મો.

પહોળું=ઉઘાડું
ચોપડયા=લગાડયા
લાહ્ય=આગ

પાઠ ૩૦ મો.

માંજેલા=ઉટકેલા
સાચવવા=જાળવવા
લાલ=રાતા
અથડાય=બટકાય

પાઠ ૩૧ મો.

અંગરખુ=કેડીયું
નામા=નામ
શીખીશ=ભણીશ

પાઠ ૩૨ મો.

કામની=ખપની
ફાટ=ચીર
વાગોલવું=ખાધું હોય
તે પાછું મોંમાં લાવી
આવવું

પાઠ ૩૪ મો.

બૂરૂ=ધોએલી ખાંડ
વલોવે=હલાવે
જામી જાય=ઠરી જાય
રાંધીને=બાફીને

પાઠ ૩૫ મો.

જૂઠો=લબાડ
ખોટી=ખરાબ
છાનામાના=કોઇ ન જાણે
તેમ

પાઠ ૩૬ મો.

વલે=હાલત
ફોટે=ડોકે
ફજેતી=ગેરઆબરૂ
લટકાવી=ટીંગાડી

પાઠ ૩૭ મો,

જુઠું=ખોટું
વઢવું=લઢવું
વાત=હકીકત

પાઠ ૩૯ મો.

ઓળખીતો=જાણીતો
મામા=માના ભાઈ

પાઠ ૪૦ મો.

વાર=વખત
ચિત્ત=મન
ચાલ=રીત
ચંદ્રમા=ચાંદો
સરસ્વતિ=વિદ્યા
રવિવાર=સૂરજનોવાર

પઠા ૪૧ મો.

લાંઠ=લુચ્ચા
વહાણામાં=સવારમાં
નસાડે=કાઢી મુકે

પાઠ ૪૩ મો.

બનેવી=બેનનો વર
પીતરાઇ=કાકાના વંશના
મોળાઈ=મોસાળના
ભત્રીજો=ભાઇનોછોકરો
માસો=માશીનો વર
ભાણેજ=બેનનો દીકરો
ફૂઆ=ફોઇનોવર
વર=ધણી
વહુ=બાયડી
સાળો=વહુનો ભાઈ

પાઠ ૪૪ મો.

જમાઈ=દીકરીનો વર

સંપસંપીને=હળીમળીને

સાવકાં=બાપ એક ને મા જૂદી હોય તે, ઓરમાઈ

વેવાઈ=છોકરા કે છોડી નાં સસરો

વેવાણ=છોકરા કે છોડી ની સાસુ

ઓરમાઈ=સાવકાં

સગાં=એક માબાપના છોકરાં

દૂધભાઈ=મા એક ને બાપ જૂદા જૂદા હોય તે. કોકાઈ

પાઠ ૪૫ મો.

ચોટું=બજાર

કાપડવાણીયા=લૂગડાં વેચનાર

ખારો=પાણકોરૂં

કાજે=વાસ્તે

પાઠ ૪૬ મો.

મહિનો=૩૦ દિવસનો

દીવાળી=આસો વદ અમાસ

રામનવમી=ચૈત્રસુદનોમ

સુદ=અજવાળીઉં

વદ=અંધારીઉં

શિયાળો=ટાઢની રૂતુ

ઉતરાણ=સંક્રાત

અખાત્રીજ=વૈશાક સુદ ત્રીજ

ઊનાળો=તાપની રૂતુ

વરસ=બાર મહિના

પર્વ=તહેવાર

દેવદીવાળી=કાર્તક સુદ અગીઆરસ

વસંતપંચમી=મહા સુદ પાંચમ.

પાઠ ૪૭ મો.

ચોમાસુ=વરસાદની રૂતુ

પચુસણ=શ્રાવકનો તહેવાર

ગોકળઆઠમ=શ્રાવણ વદ આઠમ

પખવાડીઉં=પંદર દહાડાનું

ગણપતિચોથ=ભાદરવા સુદ ચોથ

વરસાદ=મેહ

સરાધીઆં=સરાદ

દશરા=આશોસુદ દશમ

દીવાસો=અશાડ વદ અમાસ

મેળા=તમાસા

પાઠ ૪૮ મો.

નાદ=સાદ

જૂદી=નોખી

સાદ=અવાજ

પાઠ ૪૯ મો.

જન્મગાંઠ=વરસગાંઠ

મંડયો=ખુબ ખાધું

પાઠ ૫૦ મો.

ગંદા=મેલાં

કાહ્ય=કોલા

ચોખ્ખા=સાફ

પાઠ ૫૧ મો.

કેપણે=ઝાટકે

તાપે=તડકે

મેર=તરફ

ભાત=રાંધેલા ચોખા

પાઠ પ૨ મો.

ભલાં=સારાં

વેગળાં=છેટાં

ખુબ=ઘણાં

પેટભરીને=ધરાઇને

પાઠ પ૩ મો.

સર્વ=બધા

કશું=કાંઇપણ

કાતરી=કરડી

ખૂણેખાચરે=દરમાં

પાઠ પ૫ મો.

દીલ=શરીર

ભૂલશો=ચૂકશો

પાઠ પ૬ મો.

જોર=બળ

આંચળ=ધાઈ

ધાવણા=નાનાં

પાઠ પ૭ મો.

વડે=થી

મીઠું=મીઠાશવાળું

મોળું=ફીકું

પાઠ પ૮ મો.

ન=નહીં

પારકી=બીજાની

ખરી=સાચી

લખોટી=લાખનીગોળી

પાઠ ૬૦ મો.

મેર=તરફ

અજવાળું=પ્રકાશ

પાઠ ૬૧ મો.

છોનું=ચુનાનું

ગોટાય=ઘેરાય

પાઠ ૬૨ મો.

જાળવે છે=સાચવે છે

છેડવા=અડકવા

ધશીને=દોડીને

દીપે છે=શોભે છે

ભાતભાતના=જાત જાતના

રૂપાળો=શોભાનો

પાઠ ૬૩ મો.

ગણતો=લેખતો

ચગદી=કચરી

ચટકો=ડંખ

પાઠ ૬૪ મો.

વેહ=કાણું

કસ=રસ

વાદળ=આકાશ

પાઠ ૬૫ મો.

હાલ=હાલત

મસ=ઘણો

ટટાર=સીધો

તાજા=તર

કચરો=મેલ

પાઠ ૬૬ મો.

બાંહું=બાઇબેન

રીસ=દાઝ

વેદના=પીડા

સુદલ=જરા

ચેન=મજા

પુણે છે=નડે છે

પાઠ ૬૭ મો.

ધીમેધીમે=હળવેહળવે

તણખલાં=તરખલાં

પાઠ ૬૮ મો.

પાલો=ઝીણાંપાંદડાં

ગરમી=તાપ

સર્વે=બધી

પાઠ ૬૯ મો.

અમથી=ખોટી
બૂમો=રાડો
સાચી=ખરી
નુકશાન=ઘેરફાયદો
છેતર્યા=ઠગ્યા

પાઠ ૭૦ મો.

લાગ=દાવ
ભૂંડાં=નઠારાં
સોબત=સંગત

પાઠ ૭૧ મો.

પજવીએ=ખીજવીએ
રાજી=ખુસી
વહેંચી=ભાગપાડી

પાઠ ૭૨ મો.

રોજ=હમેશાં
ચળકતી=ઝગઝગતી
ઘોર=અંધારૂ
પૃથવી=દુનિયાં

પાઠ ૭૪ મો.

જી=આ
મંજાવીને=સાફકરાવીને
વતરણું=લાકડાનીકલમ
ફીકર=ચીંતા

પાઠ ૭૫ મો.

ભાયબંધ=ગોઠીઆ
ભૂકો=ચૂરો

પાઠ ૭૬ મો.

ધનતેરસ=આસો વદ તેરશ
વાનાં=ચીજ

પાઠ ૭૭ મો.

દીપે છે=શોભે છે.
સોનેરી=સોનાના
વડે=થી

પાઠ ૭૮ મો.

વાળ=મોવાળા
ટોપલા=સુંડલી
ડોકું=ડોક
હડપચી=દાઢી આગળની જગો
બોચી=ગરદન
લમણા=ગાલની આગળના ભાગ
ધડ=ડોકાની નીચેનો ભાગ
બાબરી=ચોટલી

પાઠ ૭૯ મો.

બગલ=કાખ
પેડુ=પેટની નીચેની જગા
વાંસો=બરડો

પાઠ ૮૦ મો.

રખવાળ=સાચવનાર
વલે=હાલ
ટપેર્યા=માર્યા
હીંડ=ચાલ

પાઠ ૮૨ મો.

પોર=ગયે વરસે

પાઠ ૮૩ મો.

ધણી=માલેક
ખાતર=મોટું બાકું
ધન=પૈસો

પાઠ ૮૪ મો.

મેળાપ=મળવુ
ચડભડી=ભડી
લેખવે છે=ગણે છે
મોંઘે=આકરે
સાહુકાર=પૈસાદાર
સેખી=બડાઈ

ખરીદે છે=લે છે
ચૌટામાં=બજારમાં
સામટો=એકદમ

પાઠ ૮૫ મો.

કરગરીને=કાલાવાલા ક-રીને
લુચ્ચી=ખંધી
જાળ=ફાંસો

પાઠ ૮૬ મો.

ગજા પ્રમાણે=શક્તિ પ્રમાણે
તાલેવર=પૈસાદાર

મમત=હઠ

પાઠ ૮૭ મો.

રખવાળી=સંભાળ
બૂમ=રાડ
ગુણપાડ=ઉપકાર

પાઠ ૮૮ મો.

ભાતભાતની=જાતજાતની
ઠઠ=ભીડ
મીઠાઈ=મીઠીચીજ

પાઠ ૮૯ મો.

ચાલ=રીત
અપવાસ=ભૂખ્યા રહેવું

પાઠ ૯૦ મો.

સ્વાદ=મીઠાશ
ઘાંચી=તેલ વેચનાર
પીલવું=કચરવું

પાઠ ૯૧ મો.

કંસાર=લાપસી
ભેરે છે=ફોડે છે
હકીકત=વાત
ઉખબભૂખઇ=કાળીકીડી
ચોપડે=લગાવે

કવિતાનો સાર.

પાઠ ૨ જો ચોપડી વિષે.

સોભાય=સારી દેખાય
નિગતેથી=સમજણથી
હૈયું=મન.
કારજ=કામ.
હરખાય=રાજીથાય

સારી ચોપડીઓ હોય તો સારી દેખાય, તે જોઇને આપણું મન ખુશ થાય; પણ જો સમજણથી વાંચે, તો તેમાંથી આપણું કામ થાય. (૧)

જીવ=મન	ઘાલીને=રાખીને	સમજે=જાણે
સઘળો=બધો.	સાર=મતલબ	

જેમ જીવ રાખીને વાંચે, તેમ તેમ સમજણ આવે: વાંચી જાય ને મનમાં કાંઈ વિચાર કરે નહી, તે માંહેલો બધો મતલબ સમજે નહીં. (૨)

પાઠ ૨૩ મો. પાડા વિષે.

છેક=છૂટું=નોખું	નાઠું=ભાગ્યું	છેક=ઘણું
મનમાન્યું=મન ગમતું	ચરવાને=ખાવાને	વનમાં=વગડામાં
કીધો વાસ=રહ્યું		

વાડામાંથી એક પાડું, નોખું પડીને ઘણું આઘું ભાગી ગયું. મન ગમતું ઘાસ ખાવાને, વગડામાં જઈને રહ્યું. (૧)

વળતી=પછી	લીધા પ્રાણ=મારી નાંખ્યું	દુખીઉં=હેરાન
અજાણ=જાણીતું નહી	ચિતમાં=મરજી પ્રમાણે	અવસ્થા=હાલ

પછી વાઘે તેને મારી નાંખ્યું, એવું અજાણ પાડું હેરાન થયું. મરજી પ્રમાણે છૂટું થવા જાય, તેના એવા હાલ થાય. (૨)

પાઠ ૨૪ મો. નિશાળીઆને શિખામણ.

નિત્ય=હમેશાં	ચોડી=લગાડી	ચિત્ત=મન
ગુરૂની=મહેતાજીની	શિક્ષા=શિખામણ	રૂડી=સારી

તમારે હમેશાં નિશાળે જવું. ને મન લગાડીને ભણવું; મેહેતાજીની શિખામણ સારી રીતે રાખી માનવી. (૧)

પેર=રીત	નીસરી=નીકળી	પાંસરૂં=પાધરૂં

તમે રમતમાં મન રાખો નહીં. ને વાત કહું તે સારી પેઠે સમજો; નિશાળમાં નીકળીને, પાધરા ઘેર ચાલ્યા જવું. (૨)

પાઠ ૩૨ મો ગાય વિષે.

ગુણ=ફાયદો	અગણીત=ઘણા	સુખદાતા=સુખ આપનારી
દે છે=આપે છે	ખાંત=ખુશીથી	સૌજન=બધા માણસ.

ગાયમાં ઘણા ફાયદા છે, તે સુખની આપનારી કહેવાય છે તે દહીં, દૂધ ને ઘી આપે છે, તે બધા માણસ ખુશીથી ખાય છે (૧)

પંખી=પક્ષી	નર=ભાયડા	નાર=બાયડી
જન્મતિ=અવતરતી	વાર=વખત	પ્રાણ=જીવ

પશુ, પંખી, ભાયડા, બાયડીને, અવતરતી વખત જુઓ તો; ઘણું કરીને ઘીને દૂધ, એજ જીવને આધાર આપે છે. (૨)

પાઠ ૩૮ મો જૂઠ વિષે.

કદી=કોઇ વખત	પૂરો=બરાબર	ઉપાય=કામ
બાળક=નાના છોકરાઓ	ન કરો=કરો નહીં	

જે માણસ કોઇ વખત જૂઠું બોલે છે, તે બરાબર પાપી ગણાય છે; તે માટે તમે નાના છોકરાઓ, એવું કામ કરો નહીં (૧)

સ્નેહ=હેત	રાચે=રાજી થાય	જગપતિ=પરમેશ્વર
સોભે=સારૂં દેખાય	દેહ=શરીર	

સાચું બોલવામાં ઘણું સુખ છે સાચું બોલવાથી બધા હેત રાખે છે. સાચું બોલવાથી પરમેશ્વર રાજી થાય છે. સાચાથી શરીર સારૂં દેખાય છે. (૨)

પાઠ ૪૨ મો કાગડા વિષે.

ભાળો=જુઓ	કાગ=કાગડો	પાંખાળો=પાંખવાળો
રૂપાળો=સારો	રાગ=સુર	

માંળો બાંધવા બેઠેલો, કાળો કાગડો જોયો; તે બે પાંખવાળો બોલતો હતો, પણ તેનો રાગ સારો નહોતો. (૧)

ચોંપે=જલદી	હણવા=મારવા	ચાહે=કરે
ચેતી=જાણી	જલદી=ઝટ	ચતુર=ચંચળ

કોઈ માણસ હાથમાં કાંકરો લઇને જલદી તેને મારવાને કરે તે ચંચળ કાગડો મનમાં જાણી, તરત ઉડી જાયછે.

પાઠ ૫૪ મો ઉંદર વિષે.

વધ્યા=વધીગયા	હારોહાર=હારબંધ	પકડયા=ઝાલ્યા
પાર=છેડો	રંજાડ=તોફાન	ધાડ=લૂટારાનાટોળી

ઉંદર હારબંધ વધી ગયા, કેટલાકને ઝાલ્યા પણ પાર આવ્યો નહી. રાતે તે તોફાન કરેછે. જાણે ધાડ આવી હોયની. (૧)

ચાસાં=મજાનાં	કપડાં=લૂગડાં	ઉપાય=ઇલાજ
મનો=બિલાડી	મહા=ઘણું	દાંવેટ=વાટ

તેઓ મજાના કપડાં હોય તે કરડી ખાયછે; ને દીવાની વાટ બઇ જાયછે; એને પકડવાનો એકે ઇલાજ નથી. જો બિલાડી મ-ળેતો ઘણું સુખ થાય. (૨)

પાઠ ૫૯ મો ચોરી વિષે.

જન=માણસ	સમજી=જાણી	પાછળથી=પછવાડેથી

જે માણસ ચોરીમાં સુખ છે એમ જાણી ચોરી કરે છે. ચો-રીથી થતું દુઃખ જુએ છે. ત્યારે પછવાડેથી પસ્તાય છે. (૧)

ચાહન=ઉઘાડી	ઝલાય=પકડાય	મહીપતિ=રાજા
બાંધીમારે=ફટકા મારે		

જ્યારે ચોરી ઉઘાડી થાય છે. ને ચોર પકડાય છે. રાજા તેને બાંધીને ફટકા મારે છે, તેની છેવટ ફજેતી થાય છે. (૨)

પાઠ ૬૩ મો.

ઝાઝાં=ઘણા	કદી=કોઇદિવસ	વેર=અદાવત
કાળોનાગ=મોટોસાપ	પ્રાણ=જીવ.	પેર=રીત

નબળાં પણ ઘણાં લોક સાથે, કોઇ દીવસ અદાવત કરવી નહીં. કેમકે કીડીએ મોટા સરપનો, આ રીતે જીવ લીધો. (૨)

પાઠ ૭૩ મો ઇશ્વરનો મહિમા.

તમે બાઇઓ આ મોટા ઝાડ જુઓ તેમાં બધાથી તાડનું ઝાડ ઊંચું છે. કોઇ આમલી, આંબોને કોઠીનાં ઝાડ છે, જુઓ તો તે બધાંના ફળ જુદાં જુદાં હોય છે. (૧)

જગનો=જગતનો	કરનાર=બનાવનાર	સરજનહાર=પેદાકરનાર
દેવ=પરમેશ્વર	ભજવા=ભક્તિ કરવા	વરીએ=રાખીએ

જે આ જગતનો બનાવનાર ઇશ્વર છે. તે સુરજ, તારાનો પેદા કરનાર છે. એજ, આપણો મોટો દેવ છે, તેને ભજવાની ટેવ રાખવી. (૨)

પાઠ ૮૧ મો સંગત વિષે.

સંગ=સોબત	પ્રેમ=હેત	પેસે=વધે
રંગ=ગુણ	ઠરેલ=ઉભો રહેશે	રૂડે=સારે
ઠામ=ઠેકાણું	બુરે=નઠારે	ભાગ્યશાળી=નશીબવાન
બને=થાય		

જેને જેવી સોબત તેવોજ ગુણ ત્યાં બેસે, જેને જેવી સોબત તેવુંજ હેત ત્યાં વધે જેને જેવી સોબત હોય તે તેવાંજ કામ કરશે. જેને જેવી સોબત હોય તેવેજ ઠેકાણે જઇ ઉભો રહેશે. સારી સોબતથી સારો થશે નઠારી સોબતથી નઠારો થશે. સારા માણસોની સોબતથી નશીબવાળો તે વિદ્યા શીખે છે (૧)

ત્રીજી ચોપડીના પાઠના અર્થ.

પાઠ ૧ લો.	રમતીઆળ=ઘણો રમતો	ચારો=ખાવાનું
કાથીઓ=કુતરાનું નામ	આળસુ=સુસ્ત	ધણી=શેઠ
પાલવવું=પરવડવું	ચોકી=રખવાળી	**પાઠ ૨ જો.**
મૂર્ખો=બેવકુફ	પંખી=બેપાંખવાળાપક્ષી	ઝંખવાણો=ઝાંખો

મચ્યાં=મંડયા
જીવતર=જીવવું
લાગલું=હમેશાં
તાકીદ=ઉતાવળ
નવરાશ=ફુરસદ
જગત=દુનીઆં
પસ્તાવો=અફસોસ
ઠોઠ=મૂરખ
ફેરવીને=બદલીને

પાઠ ૪ થો.

વગડાઉ=વગડમાં રહે-નારી
ડાંસ=મચ્છર
ટુંકા=નાના
ધાર=અણી
જોરાવર=જબરી
ઓછા=થોડા
ડીલ=શરીર
નર=ભાયડો
પુરી પડે=સામી થાય

પાઠ ૫ મો.

સ્વભાવ=મીજાજ
રાજકુવર=રાજાનો દીકરો
સજા=શિક્ષા
વડાઇ=મોટાઇ
અણસમજુ=સમજણ વગરનો
યાદ રાખવું=હૈયે રાખવુ
સાર=મતલબ
દંડ=વાંકને માટે રૂપીઆ લેવા તે.
શિક્ષા=સજા
રડતાં=રોતાં
ફર્યાદ=અરજ
કચેરી=દરબાર
બંધીખાને=કેદખાને
માફ=જવાદેવું
ફલાણો=કોઈ

પાઠ ૭ મો.

દેશ=મુલક
ચાલચલગત=રીતભાત
સુરવાળ=ચોરણો
પહેરવેશ=પેરેલાં લૂગડાં
મારવાડી=મારવાડના રહેનાર
ચોરણું=સુરવાળ
સાહેબલોક=અંગ્રેજલોક
બૈરાં=બાઇડીઓ
ભબસી=સીદી
ગોરી=ધોળી
ફેર=તફાવત
રોટા=રોટલી
ભાકર=રોટલી

પાઠ ૮ મો.

કણ=દાણા
સંગાત=સાથ
સંગ્રહ=એકઠું કરવું
સકાળ=સોંઘવારી
અચરજ=નવાઇ
સંપે=હળીમળીને
હેરાન=દુ:ખી
દુકાળ=દાણા ન પાકે તે, મોંઘવારી
પ્રધાન=વજીર
ગંજીઓ=ખડના ઢગલા
રૈયત=વસ્તી
કોઠાર=ભંડાર
પોપડો=પોડું
ચંદી=ઘોડાનું જોગાણુ

સંઘરો=એકઠું કરવું
ખાણુ=અનાજ ભરી
મૂકવાના ખાડા
વિના=વગર
જોર=બળ
વસે=રહે
સદા=હમેશાં
સર્વે=બધા

પાઠ ૯ મો.

અસલ=આગળ
વડવાઇ=વડના રેસા
ઘટા=જથો
આરામ=વીસામો
ઇમારત=મકાન
ટેટા=વડનું ફળ
છાંયડો=છાંયો
રોપ્યું=વાવ્યું

પાઠ ૧૦ મો.

ડંખ=ચટકો
આંકડો=ઝેરી કાંટો
વિખ=ઝેર
કપાએલું=વઢાએલું
આંદી=ફોલો
ચૂસવું=ચૂસી લેવું
સૂજેલી=સુજી ગયેલું
ઇજા=દુઃખ
પીઠ=બરડો
સંભાળીને=જાળવીને
ફાટ=ચીર

પાઠ ૧૧ મો.

વિલાયત=સાહેબ લોક-
ના દેશ
ખબરદાર=હોશીઆર
સુખી=સુખવાળો
વહાલી=પ્યારી
કજીઆ=કંકાસ
રે.તી=રડતી

પાઠ ૧૨ મો.

અનાજ=દાણા
પાંજરૂ=પોપટનેરહેવાનુ
અર્થ=મતલબ
ફળ=દાડમજાંબુવીગેરે
અવાજ=સાદ
જુદાં=છુટાં

પાઠ ૧૪ મો.

વચન=વેણ
માન=આવકાર
આવકાર–આદરમાન
દોંગાઇ=લુચ્ચાઇ
અસર=લાગણી
નવાઇ=અચરજ
નીવડવું=નીકળવું
માઠું=ખોટું
સોબત=સંગત
વઢવાડ=લડાલડી
કદી=કોઇવખત
તપાસ=તજવીજ

પાઠ ૧૫ મો.

તન=ધ્યાન
અંતકાળ=મરવાનો વ-
ખત
પુંજી=ધન
નીપજ=ઉપજ
ઉપજ્યો=પેદાથયો
ખરેખરૂં=જોઇએતેવુ
આખું=બધુ

પાઠ ૧૬ મો.

કૃપાળુ=દયાળુ
પેદાકર્યું=બનાવ્યું
કોપશે=ખીજશે
ઇશ્વર=પરમેશ્વર

જાળવે=સાચવે
રખવાળી=તપાસ
ફિકર=ચીંતા
સુંઘવાને=વાસલેવાને
ઝાલવું=પકડવું

પાઠ ૧૭ મો.

છોબંધ=ચૂનાબંધ
જથો=પાસેપાસે
હારબંધ=હારોહાર
જવલે=કોઈવખત
કોટ=ગઢ
અડચણ=હરકત
સહેજ=ઝટ
દરવાજા=મોટાંબારણાં
હાટ=દુકાન
ચૌટું=બજાર
પેસનીકળ=આવવા જવાને

પાઠ ૧૮ મો.

આકાર=ઘાટ
ધબાકો=અવાજ
માલૂમ=ખબર
વાસ=સુગંધ
સીસી=સુંવાળી
ઇંદ્રીઓ=શરીરનાભાગ (આંખ, નાક, કાન જીભ ચામડી)
મીઠો=મળ્યો
સ્વાદ=ચાખવાનું
મજાની=સારી

પાઠ ૧૯ મો.

આંગણું=ફળીયું
કોહાણ=કોહીગયેલું
રળીઆમણું=શોભીતું
જીવજંતુ=જીવડાં
ભાજીપાલો=શાકપાંદડું
એઠવાડ=એઠું પાણી
કચરો=પુંજો
લાજ=શરમ
વેગળે=છેટે
છોડ=નાનાં ઝાડ
ગંધવેડો=ગંદવાડ

પાઠ ૨૧ મો.

મજલ=ખેપ
ખોંખારે=હણહણે
બરાડે=ભાંભરે
સીમમાં=વગડામાં
ચરે=ખાય
પીઠ=વાંસો
બોજો=ભાર
વહે=લઇજાય
માયા=હેત
ફલંગો=ઠેકડા

પાઠ ૨૨ મો.

કાતરા=આંમલીનું ફળ
સંગીન=મજબૂત
ચીકણું=ચીકાશવાળું
ચોખંડા=ચારખુણાવાળા
વટેમાર્ગુ=મુસાફર
કચુકા=આમલીઆ
ઘટા=જથો
ગોળા=ગળીઆ
રોજ=હમેશાં

પાઠ ૨૪ મો.

ચાટલું=કાચ
બમર=આંખ
છાજલું=છજું
રતાંધળો=રાતેનદેખતો
ખાળવું=અટકાવવું
સારેછે=ફરેછે

પોપચું=આંખનું ઢાં-
કણું
રજ=ધૂળ
કાણું=એક આંખે ન
દેખે તે
દયા=રહેમ

પાઠ ૨૫ મો.

બળતણ=બાળવાનું
લટકતાં=ટીંગાતા
કહેવત=કહાણી
ચાકરી=નોકરી
ભાખરી=રોટલી
ધાન્ય=દાણા
ઘાટ=ડોળ
કાજે=માટે
કશું=કાંઈપણ

પાઠ ૨૮ મો.

દેશાઈ=પટેલ
ગમ્યો=પસંદ પડયો.
ઉઠયાં=થયાં
છૈયાં=છોકરા
કાપ=ચારો
વહેલા=જલદી

પાઠ ૨૯ મો.

ગભરાવું=મુંઝાવું
ધીરજ=હીંમત
ખીજ્યા=બહડયા
ચાંપીને=દાબીને
વાંક=ગુન્હો
અજાણતા=ખબર વગર

પાઠ ૩૧ મો.

કાતરવું=કાપવું
ધાબળીઓ=કામળીઓ
દામજો=વાછરો
ભરવાડ=ઢોર ચારનાર
તાપ=તડકો
નીમાળા=વાળ
ચેટા=મેંઢાં
ઊન=ઘેટાનાવાળ
સિવાય=વગેરે

પાઠ ૩૨ મો.

ઝરવું ટપકવું
લીંબોળીઓ=લીંબડાનું
ફળ
રોગ=દરદ
રળીઆમણું=શોભીતું

પેટી=પટારા
વીખ=ઝેર
ઇમારત=મકાન
પોપટીઆ=પોપટનાજે-
વા લીલા રંગના

પાઠ ૩૩ મો.

ડુંડું=કણસલું
પૈસાદાર=પૈસાવાળા
મસળે=ચોળે
ધાન્ય=અનાજ
ઉબી=ડુંડી ઘઉની
ડંખ=જારબાજરીના સુ.
કાગલા રાડા
બાજરીઉં-બાજરીનું
ડુંડું
પૂળા=ભારા
લોટ=આટો
દળીને=ઘંટીમાં લોટ ક
રીને

પાઠ ૩૫ મો.

કિલ્લા=ગઢ
નાળા=નહેરાં.
મરડીઆ=ચૂનાનાકાંકરા

પહાડ=ડુંગર
ડીલે=શરીરે
ઘાસ=ખડ
એકાએક=એકદમ
ખપમાં=કામમાં
લેવાતા=જીતાતા
ધરતી=જમીન
તરસ=પાણી પીવાની મરજી.
કાંઠે=કિનારે
મટાડે છે=હોલવે છે

પાઠ ૩૬ મો.

રાન=વગડો
અનેક=ઘણાં
પદાર્થ=વસ્તુ
જામફળ=જમરખ
ધાતુ=સોનું રૂપું વગેરે
કચરાના=માટીના
પાળી=છરી
માણેક=રતન
હીરા=રતન
વન=જંગલ
જાત=તરેહ

પાઠ ૩૭ મો.

શેવા=ચાકરી
જંપવું=નિરાંતે બેસવું
દાઝ=દયા
નીપજે=થાય
પજવતાં=દુઃખ દેતાં
સંસારમાં=દુનિયામાં
જન્મ=અવતાર
હેત વહાલ=પ્યાર
સુખીઓ=સુખી
દુઃખીઓ=દુઃખી
વેદના=દુઃખ
ચડાવવું=કબુલ કરવું

પાઠ ૩૯ મો.

શુળ=બાવળનો કાંટો
પૂંઠીઆં=આરાની ઉપરનો ભાગ
ફૂમતું=ફૂલ
તુરાશ=તુરૂં
પરડા=બાવળનું ફળ; બાવળીઆ
કુંડ=હોજ
નાંગડી=જેમાં ધરો ર

હે તે માણું
ઊતરડવું=ઊતરડી લેવું
આરા=પઇડાની વચમાંના લાકડાના નાના કકડા
આળો=લોહીવાળા ચામડાં
અથાણું=આથણું.
ઝરેછે=ટપકેછે

પાઠ ૪૦ મો.

તુરંગ=વિચાર
અહોળાં=ઝાઝાં
શેખસલ્લી=મોટા વિચાર કરનારો
ધૂણાવવું=હલાવવું
ગાડવો=ઠીકરાનો ઘડો
માલીક=ધણી
વેપાર=રોજગાર
ચૌટું=બજાર
ઊડવા=આવવા
મજુર=વૈતરો
કુકડી=મરઘી
સારી પેઠે=બહુજ
ઉપજશે=પેદા થશે

કમાઇશ=રળીશ

પરણીશ= લગન કરીશ

રૂઠી=ભાંગી

પાઠ ૪૧ મો.

ભાળી લેવું=વળીઓ ઉપર ખપાટો જડી નળીઆં ચડાવવાં

ચણતર=ચણવું

હાટડાં=તાકા

ભોંયરૂં=ભોંની અંદરનું ધાબુ

ઓશરી=પરશાળ

છોબરાવવું=ચૂનો દેવો

કાથો=નાળીએરના છાલાની દોરી

સાટું=કબુલત

મોભ=મોભારો

પાગો=મુળ

બો=બીક

ઝટપટ=જલદી

પાઠ ૪૨ મો.

બીરાજવું=શોભવું

ઝુનગરા=ખરડવા

છજાનું=વાછંટીઓ

ચોરસા=ચોખંડા પથરા

છોલાવું=ચૂનો દેવો

ફૂટ=મોકળી જગો

મેડો=માળ

છીંડી=ખડકી

પાઠ ૪૩ મો.

સજ્જડ=મજબૂત

હણહણવું=ખોંખારવું

નસકોરાં=નાકનાં બે કાણાં

દાઢ=બેવડા દાંત

ડાચું=જડબું

વાચા=બોલી

નરસી=ખરાબ

પોચો=નરમ

જાળવે=સાચવે

ટેકો=આધાર

સાદ=અવાજ

ખરાડે છે=સાદ કરે છે

પાઠ ૪૫ મો

હેવાઇ=ખડાઇ

પગરખાં=મોજડી.

બીજવવું=ચીડવવું

આડફટ=આંટી

પછડાઇને=પાડીને

અંટવાઇને=આંટી આવીને

અમથી=ખાલી

સ્વભાવ=મીજાજ

રીસાળ=ક્રોધી

ફેંકી=નાંખી

વાંસે=પાછળ

બગડ્યા=ખરાબ થયા

ખબર=સમાચાર

હાલ=હવાલ

પાઠ ૪૬ મો.

રૂપેખાં=ખારીલાં

ખારીલાં=ઝેરીલાં

અવતરવું=જન્મવું

કુરકુરીઆં=ગલુડીઆં

ગેલ=રમત

બોટીલાં=કુરકુરીઆં

આડા=વાંકા

અજાણ્યા=પારકા

ઘુરકવા=દાંતીઆ કરવા

લાગ=દાવ

જંપે=બેસે.

પાઠ ૪૭ મો.

ખીલવું=ઉઘડવું
અંગ=શરીર
નરી=એકલી
મરી=તીખાં
મૂળીઓં=મૂળ
વેહ=કાણું
ચૂસે=પીએ

પાઠ ૪૮ મો.

લાગલાગટ=હમેશાં
ખસખસ=અફીણનાબી
ફણગો=કોંટો
ટેટા=વડનું ફળ
રોપીએ=વાવીએ
સીંચવું=પાણી પાવું

પાઠ ૪૯ મો.

વહેળો=નાની નદી
તેડે=કાંઠે
ઉપકાર=આભાર
ચટકો=બટકું
બદલો=સાટું
ઝાંપ=જાળ
આબરૂ=ઇજ્જત
દયા=રહેમ
વળગીને=બાઝીને
ચૂકવું=ભૂલવું

પાઠ ૫૦ મો.

ક્યારડા=ક્યારા
પરાળ=ડાંગરનું ખડ
છોલાં=ફોતરાં
તરૂ=નાના છોડ
ડાંગર=સાળ
ચોખા=ડાંગરમાંથી કાઢેલા દાણા
લીલાછમ=ઘણા લીલા
ખંખેરી=ઝાપટી
ઝાટકે=ઉપણે
નીપજાવે=પકાવે

પાઠ ૫૧ મો.

માંજરી=ભૂરી
ઘીઆળું=ઘીવાળું
[illegible]ળાપ=ઢેકડો
[illegible]ીણા=ઝીણા
લૂખું=ઘીવગરનું
બગાડ=નુકશાન
સૂઝે=દેખાય
વેર=ખાર

પાઠ ૫૨ મો.

બીકણ=બીએ તેવો
સોડમાં=પડખામાં
કાદવ=ગારો
મળી=એકઠા થઈ
અજાણ્યું=પારકું
બાઝી=વળગી

પાઠ ૫૩ મો.

દરીઓ=સમુદ્ર
અગરીઓ=મીઠું પકવનાર
રાશ=મીઠાના ઢગલા
ક્યારા=ખાડા
અગર=મીઠું પકવવાની જગો
ઘસરડવું=ભેગું કરવું
[illegible]ટોડી=માટી
કાંઠે=કિનારે
પડ=થર
મીઠું બે જાતનું છે
૧ વડાગરું ૨ ઘસીયું

પાઠ ૫૪ મો.

ભણીગણી=હોશીઆર થઇ
મેડીએ=માળ
નાકે=મોઢે, છેડે
પ્રમાણે=રીતે
એકીવારે=એકદમ
ઓહો=અરે

પાઠ ૫૬ મો.

જંગાલ=તાંબાનો કાટ
કાટ=મેલ
નરી=એકલી
તોલ=વજન
માંજી=ઊટકી
ઝાંખું=તેજ વગરનું
ચળકતું=શોભીતું
ગાળે=ઓગાળે
ચોખી=સાફ
નરમ=પોચું

પાઠ ૫૭ મો.

ગદીઆણો= ૧૬ વાલ
ઓગળવું=પીગળવું
વરક=ધાતુના પાતળાંપાનાં.
તાવ=કાગળ
વાળ=મોવાળા
મસ=ઘણો
આંચ=દેવતાની ગરમી
તાર=લાંબી દોરી

પાઠ ૫૮ મો.

અચંબો=નવાઇ
છેડવું=ખીજવવું.
સંપસંપીને=હળીમળીને
ટેકો=આધાર
નબળા=બળવગરના
કને=પાસે
ભારી=બચકી
બળ=જોર
સંપ=એકદીલ

પાઠ ૫૯ મો

ટીખળી=મસ્કરો
નીરાંત=શુખ
માંકડા=રાતામોંનાવાંદરા
ગલોરા=ગાલ
અટકચાળા=અડપલા
ઊઘાડી=ખુલી

પાઠ ૬૦ મો

ચંડાળ=પાપી
ઇન્સાફ=ન્યાય
દયા=રહેમ
શાહેદ=સાહેદી
અરે=દયા
ગળેપડુ=બથાવીપડવું.
હાથઉઠાવું છું=મારો નથી એમ કહું છું
હવાલેકર્યો=સોંપી દીધો
શિક્ષા=સજા
જણીઓ=બાઇડીઓ
ખરી=સારી

પાઠ ૬૧ મો.

અઠવાડીઊ=સાત દહાડાનું
વેળા=વખત
પહોર=ત્રણ કલાકનો
સરત=ધ્યાન
રવી=સૂરજ
પખવાડીઊ=પંદરદિવસનું
વરસ=બારમાસનું

માસ=૩૦દીવસનો
અંગ્રેજ=સાહેબ

પાઠ ૬૨ મો.

મધરાત=અરધીરાત
દિવસ=૨૪કલાકનો
આથમે=જતોરહે

પાઠ ૬૩ મો.

બા=પવન
શીશી=બાટલી
વીંજણો=પંખો
બફારો=ધામ
પવન=હવા

પાઠ ૬૪ મો.

નાદ=સાદ
ધ્રુજવું=થરથરવું
લહેરો=મોજાં
જુકિત=કળા
ઇશારત=સમસ્યા
ગતી=હાલવું
પ્રવાહી=જેનો રેલો ચા-
લે તે
સાદ=નાદ
મુગા=બોલીશકે નહિતે
ઘાટ=આકાર
જન્મબહેરાં=અવતરેલા
રથીનસાંભળેતે

પાઠ ૬૫ મો.

ટાટ=ગુણીઆ
કાગદી=કાગળવેચનાર
ખેળ=લોટનીલાહી
ઘા=૨૪કાગળ
ઘુંટવું=લીશુંકરવું
સાહેબખાની=ઊંચીજા
તનોકાગળ
ડોળીદેવું=બોળીદેવું
સફેદ=ધોળો
કરકરા=ખડબચડા
ફુટીનીકળે=એકતરફનું
લખેલુંબીજીતરફદે
ખાયતે

પાઠ ૬૬ મો

દેશાવર=પરદેશ
ઝળઝળીઆં=આંશુ
અભણ=ભણ્યાવગરનો
મથાળુ=ટોચ
ફાળ=બીક
ઠોઠમોઠ=અભણ
નામું=નામલખવું
પસ્તાવો=અફસોસ
માઠી=ખરાબ
લાજીમરવું=સરમાવું.

પાઠ. ૬૮ મો.

વૈતરૂં=મજુરી
આલોટવું=ગોલાંટખાવા
અમીર=પૈસાદાર માણસ
ડાબડો=ખાડો
લાજ=શરમ
ગુણ=ફાયદો
ખમી=સહી
ધીરજ=હીમત
ભાર=બોજો

દેપાઠ ૬૯ મો.

દહેલું=દરવાજો
ન્યાલ=પૈસાદાર
ભત્રીજો=ભાઇનો દીકરો
પૈસો=ધન
ઠેકાણું=ઠામ
પુરૂં=પેટ ભરીને
છોડાવ=મૂકાવ

ભેદ=કારણ

ચરૂ=દેગ

પાઠ ૭૦ મો.

શેતુર=એક જાતનું ઝાડ

ખદબદતું=ભીનું થતુ

મત ગાળી=ફુદું

તાતણો=દોરો, તાર

હીરાગળ=રેશમી

અબોટીઆ=મૂગટા રેશમી

ગજીઆણી=ગજપનાનુ રેશમી લૂગડું

કોશેટા=હીરથી વીંટાએલો કીડો

હીર=રેશમ

મશરૂ=રેશમનુ લુગડુ

કીડો=મોટી ચેળ

ભાતભાતના=જાત જાતના

પાઠ ૭૧ મો.

માતેલો=જબરો

સાંઢ=આખલો

નબળો=દુબળો

આંટો=ફેરો

તોબા=ત્રાય ત્રાય

તુચ્છ=હલકો

અહંકાર=ગર્વ

ધરાઇને=ખૂબ ખાઇને

પલકમાં=થોડી વારમાં

નીચ=હલકો

વેદના=પીડા

ગાંડો=દીવાનો

પાઠ ૭૨ મો.

કરોળીઓ=એક જાતનો જીવડો

ડરાવવું=હઠાવવું

મહેકવું=ફાટીજવું

જીતવું=જીતીલેવું

શેર=૪૦રૂપીઆભાર

જાળુ=કરોળીઆનીજાળ

ગર્વ=અહંકાર

કેવળ=તદન

ફુલાઇ=અહંકારે ભરાઇ

બરોબરી=સરખાસરખી

નજ=નહી

પાઠ ૭૩ મો.

કોમળ=નાજુક

આનંદી=રમુજી

ચંચળ=હોશીઆર

રૂવાંટાં=ઝીણાવાળ

પંજો=થાપો

પટા=લીટા

ચીતારો=ચીત્રપાડનાર

પાઠ ૭૪ મો.

પાપ=નઠારૂં કામ

ટીઆ=પડીઓ

છેતરવુ=ઠગવું

ચૂકવવુ=ભુલવવું

સંતાડવું=છાનું રાખવુ

કરડી=આકરી

ટીલબગડયુ=માંદો પડયો

સરત=નજર

નાત=જમણવાર

પાઠ ૭૫ મો.

તરતું=પાણી ઉપર રહેતુ.

ટંકોટક=કાંઠા સુધી

જોશી=ગ્રહ જોનાર

ડુબીજવું=બૂડીજવું

પળ=ઘડીનો૬૦મો ભાગ

મંદિર=દેરૂં
કોષ્ટક=વાત
વહેં=નાનું કાણું

પાઠ ૭૬ મો.

બારેધાતુ=ઘણી કીંમત-વાલી ધાતુ
મહોર=પંદર રૂપીઆનું સોનાનું નાણું
કસબ=તાર
પાલવ=છેડો
મોંઘી=ઘણી કીંમતની
તાલેવર=પૈસાદાર

પાઠ ૭૭ મો

નાખુશ=નારાજ
ટટાર=સીધા
પોતીકા=પોતાના
ખુશ=રાજી
નાખુશ=દીલગીર

પાઠ ૭૮ મો.

વાચા=બોલી
ભાન=ખબર
અક્કલ=બુદ્ધિ
પુણ્ય=ધર્મ
કશું=કાંઇપણ

પાઠ ૭૯ મો.

કાંચળી=કાપડી
પીયર=બાપનું ઘર
મોસાળ=મામાનું ઘર
ઠેસ=ઠોકર
પલળી=ભીંનીથઇ
બગડી=ખરાબથઇ
રીશ=ગુસ્સો
વાંક=ગુન્હો
બાપડી=બીચારી

પાઠ ૮૧ મો.

ટપકાં=ટીપાં
ઝમવું=ટપકવું
બરફ=ઠરીગયેલપાણી
રૂપ=આકાર
ડાબ=ટીબડું

પાઠ ૮૨ મો.

સાપ=એરૂ
મધ્યમ=સાધારણ, બહુ મોટો નહીં તેમ બહુ નાનો નહીં.
પુષ્કળ=ઘણું
થેલી=કોથળી
પ્રસરે=ફેલાઇ
સાંધા=કડકા
ટચાટેકાને=ટેકોદઇને
જડબાના=મોઢાના
ઝેરી=ઝેરવાળું
જખમ=લાગેલાજગો
પસરે=ફેલાય

પાઠ ૮૩ મો.

જીવતદાન=જીવાડયો
મહારાજ=મોટારાજા
કાલાવાલા=કરગરવું
સામર્થ્ય=બળ
શેખી=બડાઇ
ઘેલો=ગાંડો
છાંગો=શીંળો
દોડાદોડ=નાસાનાસ
ગરીબડા=રાંક

પાઠ ૮૪ મો.

હાજર=તૈયાર
તરણું=તરખલું
દાસ=ચાકર
બજાવશે=કરશે

ફાંફાં=ગોથાં
જાળ=ફાંસો
છુટાયું=નીકળાયું
અકળાયો=મુંઝાયો
બુમો=રાડો
બદલો=પાડ
કાતરી=કરડી
પ્રસંગ=વખત

પાઠ ૮૫ મો.

બોયાં=શણુનીસોટી
રેસા=દોરી
શુતળી=શણુનીદોરી
સોટી=સાંઠી
ટાટપટી=ગુણીઆ
માણસપુર=માણુસ જેવડા

પાઠ ૮૬ મો.

શીયાળવાં=શીયાળ
ભૂગળાં=ભૂગળી
વાઢ=શેરડીનું ખેતર
બોલ=ભોંયમાં ઊંડો ખાડો
ખંડેર=પડીગયેલુ ઘર
નુકશાન=બગાડ
...ારીથી=છાનુમાનુ
ટોળુ=જથ્થો
એકાંત=એકલુ

પાઠ ૮૭ મો.

લોભીઓ=કંજુસ
જમણવાર=જમવાનું
પડપૂછ=પૂછપાછ
લાભ=ફાયદો
વીઆયાં=જણ્યાં
ભૂલથી=ચુકથી

પાઠ ૮૮ મો.

ધુતારા=ઠગારા
નાદાન=મૂરખ
આદમી=મરદ
વસતા=રહેતા
ચુપ=મુગો
ફરીને=બીજીવખત

પાઠ ૮૯ મો.

વાણુ=ભીંડીનીદોરી
ટકાઊ=મજબુત

પાઠ ૯૦ મો.

ખુંધ=કોઢ
રણુ=રેતીનું મેદાન
રેતાળ=રેતીવાળી જમીન
ચરબી=ઘી જેવી ચીકણી ચીજ
પોસણુ=ગુજરાન
સંદેસો=ખબર
મુસાફરી=બીજેદેશજવુ.
સાંઢણી=ઊંટનીમાદા
તરેહવાર=નવાઈ જેવું
ઝડપ=જલદી
સંકડાઇને=સંકોચાઇને

પાઠ ૯૧ મો.

વનસ્પતિ=ઝાડપાલો
વેલા=ભોંયપરના લાંબા છોડ
કંદ=ભોંયમાંથાય તે
બાફીને=રાંધીને

પાઠ ૯૨ મો.

લીલવા=લીલાદાણા

પાઠ ૯૩ મો.

પાર=કાંઠો
માંછી=ખારવા, માંછ

લાંપકડનાર
સઢ=વહાણ ચલાવવાને ખાદીસીવીને બાંધ્યો હોય તે
મછવો=હોડી
સામાન=જણસ
તોપ=મોટીબંદુક
ખારવા=વહાણહાંકનાર
ભાગ્યે=કોઈ વખત
હંકારવું=ચલાવવું
હલેસાં=ચાટવા
સમાઈ=માઇ

પાઠ ૯૪ મો.

બીહામણી=બીક લાગે તેવી
મધમાખ=મધનીમાખી
રાની=વગડાઉ
મધપુડો=મધનુપોડું
વાળ=મોવાળા
મજબુત=જબરા
ભોગ=કમબખ્તી
ચટકો=બટકુ,ડંખ

પાઠ ૯૫ મો

બચરડીને=કચરીને
માણસપર=માણસનેમારવા
જવલ્લે=કોઇવખત
ઝડસે=ખીજવશે
કેડે=વાંસે
પોઠ=બરડો

પાઠ ૯૬ મો.

હલકીધાતુ=થોડી કીંમતવાળી ધાતુ
મેળવીને=ભેગીકરીને
કંસારા=તાંબાપીતળના વાસણ ઘડનાર
કલઇઘડા=કલઇના વાસણ ઘડનાર
ભેગ=મેળવણી

પાઠ ૯૭ મો.

છરા=બંદુકમાં ભરવા નીનાની ગોળીઓ
કાંતીલોઢું=ચીનાઇપત્રાં
સીંદુર=સીસાનો કાટ
પીતળ=તાંબુને જસત મેળવવાથી થાય તે
કાંશું=તાંબુંનેકલાઇ મેળવવાથી થાયતે

પાઠ ૯૮ મો.

મોસમ=રૂતુ
આંબાગાળા=કેરીનો વખત
કુંપળ=ફણગો
મોર=આંબાનાફૂલ
રત=મોસમ
કલોલ=આનંદ
ટોકા=મીઠું ગાવું
બફારો=ધામ

પાઠ ૯૯ મો

ધમઘોર=અંધારૂં
વીજળી=વીજ
ચમકારા=ઝબકારા
ગર્જના=ગડગડાટ
કાટકો=કડાકો
પુર=પાણીનું આવવું
દુકાળ=મોંઘ ારી
હેલી=વરસાદ બેચારદિવસ આવે તે

રળીઆમાણું=શોભીતું
તર=ખુબ પલળેલી

પાઠ ૧૦૦ મો.

કપાસીઆ=કપાસનાબી
હુંડવાવું=ટાઢે ઠરવું
કાલાં=શું કાઢજંડવાં
હોમ=હાર
ડગલી=ગરમ લુગડું
સગડી=ચુલો
તેજાનો=ગરમ મસાલો
તાપણી=તાપ
કુંડાળું=ચકરડું
બીચારાં=બાપડાં
મહામહા=ઘણું

પાઠ ૧૦૧ મો.

સુડા=બલોયા
શુંઢ=હાથીનુનાક
પાંડ=બરડો
અટપટી=છુટે નહી એવી
ઊપાડે=ઊચકે

પાઠ ૧૦૨મો.

છત=વધારે
ભઠુ=બાઠી
એતર=અનાજનાંફોતરાં
લોંહા=લચકો
પણો=ઝીણી રેતી
અલગ=હલે નહી તેમ
જરૂર=પરવા

પાઠ ૧૦૩ મો.

કોલ=ચુના કે માટીનો ગારો
છો=ચુનો
મટોડી=માટી
આધારે=આશરે

પાઠ ૧૦૪ મો.

ખલાસી=ખારવો
વહેરવું=પાટીઆ પાડવા
કામડા=ખપાટો
કરાઇ=લાકડાં વહેરનાર
સરડવું=બાંધીલેવું
ઢાળ=ઢોળાવ

પાઠ ૧૦૫ મો.

ઓજાર=હથીઆર
ગજવેલ=ખરૂ લોઢું
કહોડ=લુહારની દુકાન
ધમણ=ફૂંકવાનો સંચો
અન્ન=અનાજ
સામાન=ચીજ

પાઠ ૧૦૬ મો.

ઠેઠ=મથાળે
સાંસાં=હરકત
નિરાશ=નાઉમેદ
ગબડવું=ઢળીપડવું
સાંકડો=નાનો
નીકાલ=છૂટકો
અડોઅડ=પાસેપાસે
લાગ=તક
વસમો=કઠણ
માર્ગ=રસ્તો
કદાપિ=કોઈ વખત

પાઠ ૧૦૭ દા.

તમાસો=ખેલ
ચતુરાઇ=ડહાપણ
વખાણવું=વખાણ કરવા
વેગળેથી=છેટેથી
દૂરથી=છેટેથી

વાહ=સાબાશ
અંતે=છેટે
વાળ્યો=મરડયો
હઠ=મમત
જીવ=પ્રાણ

પાઠ ૧૦૮ મો.

જીંડવાં=કાલાં
રેંટીઓ=રૂ કાંતવાનો સંચો
ખાદી=પાણકોરૂં
મલમલ=ઝીણું લુગડું
સૂતરાઉ=સૂતરનું લુગડું
પોત=પોજ
છીંદડી=ચુંદડી
મરી=તીખાં
છૂટાં=નોખાં

પાઠ ૧૦૯ મો.

બિંબ=આકાર
લાલાશ=રતાશ
કરોડ=સો લાખ
ગાઉ=૨ મૈલ, કોશ
તેજ=ચળકાટ
ગરમી=તાપ
ઝાડપાલો=ઝાડનાંપાંદડાં

પાઠ ૧૧૦ મો.

અળાયો=વાંકો લીટો
દર્પણ=આભલું
પુનમ=પંદરમી તીથી
ચકતા જેવો=કાચ જેવો
ચંદ્રમા=ચાંદો
અમાસ=મહીનાનો છેલો દિવસ
પૃથ્વી=દુનીઆં
મુદ્દલ=બીલકુલ

પાઠ ૧૧૧ મો.

ઘડીઆળ=વખત જાણવાનો સંચો
મધરાત=અરધીરાત
મિનિટ=રાા પળ
અવર=કલાક, રાા ઘડી
અંગ્રેજી=અંગ્રેજલોકની
ભાગ=હીસો

પાઠ ૧૧૨ મો.

આભલાં=વાદળાં
ગ્રહ=જેનું તેજ થીર હોય તેવા ચાંદરણા
તારા=જેનું તેજ હાલતુ હોય તેવા ચાંદરણા
જલદ=ઊતાવળો
અજ્ઞાન=અણસમજુ
ફાળ=બીક
સેંકડો=ઘણાં
એકાદ=એક
નવુ જુનું=ફેરફાર
પૂછડીઆ=પૂછડીવાળા

પાઠ ૧૧૩ મો.

ગરમી=તાપ
વરાળ=બાફ
મેલીએ=મુકીએ
ઓછું=થોડું

પાઠ ૧૧૪ મો.

મેહ=વરસાદ
દયા=મહેરબાની
પાડ=ઉપકાર
તરશ=શોષ
ઘટે છે=લાયક છે

પાઠ ૧૧૬ મો.

શ્વાસ=દમ
નાડી=નાડ

મુડદુ=જીવ વગરનું
અણુસમજુ=સમજણ વગરનો
પૈસનીકલ=આવવુંજવું
ખાતરી=નીશા,નકી

પાઠ ૧૧૮ મો.

પ્રાણી=જીવવાળાં
સુદ્ધાં=તમામ
મુલક=દેશ

પાઠ ૧૧૯ મો.

સોરમ=ગંધ
ખારાશ=ખારૂં
ગળપણ=ગળ્યું

પાઠ ૧૨૦ મો.

રસલવું=રખડવું
વાણોતર=ગુમાસ્તો
ઊઘરાણી=પૈસાની માગણી
પીતાંબર=રેશમીભૂગટો
જાન=લગનનો વરઘોડો
નુકશાન=હાની
જુજ=થોડા
વેલા=દુઃખ
વાઇદો=ઠરાવ
પગાર=મુસારો
માલ=સોદો

પાઠ ૧૨૧ મો.

અબરખ=પડવાળો ધોળો પથર
મદારી=રમતકરનાર
સોંઘા=સસ્તા
હર=અકેક
મગન=ખુશી
લેખવ્યું=ગણ્યું
મજા=રમત

પાઠ ૩૨૨ મો.

ગૃહસ્થ=પૈસાદાર
નાસાનાસ=ભાગાભાગ
સંભાળવા=તપાસવા
ભીડાભીડ=કચરા કચરી
ચંપાઇને=દબાઇને
વાસેલું=દીધેલું
ઉદાસ=દીલગીર
વીલે=ઝાંખે
રજા=બરતરફી
ઠપકો=વાંક
ફેરો=આંટો

પાઠ ૧૨૪ મો.

સ્વર=અઆઇના બાર અક્ષર
વ્યંજન=કખના૩૪અક્ષર
અતડું=ખરાબ
ઊચ્ચાર=બોલવું

પાઠ ૧૨૩ મો.

ભાન=ખબર
ટેરવું=ટોચ
સ્પષ્ટ=ચોખું
વાકય=પુરૂંવેણબોલવું
અવાળુ=જીભનોઉપલો ભાગ

પાઠ ૧૨૫ મો.

કાલજી=ધ્યાન
મુચરકો=કબુલત
કબુલત=ઠરાવ
વિરામચિન્હ=અટકવાનીશાની

પાઠ ૧૨૬ મો.

ઢબ=રીત

પ્રત્યેક=હરેક
નિયમ=ધારો

પાઠ ૧૨૭ મો.

લિપી=ભાષા
બાળબોધ=શાસ્ત્રી અક્ષર
અનુસ્વર=મીંડુ
સળંગ=આખી
ધર્મપુસ્તક=ધરમની વાત વાળી ચોપડી
જોડાક્ષર=જોડેલાઅક્ષર
ધોરણ=રીવાજ
બ્રાહ્મણી=બ્રાહ્મણ ની-બોલી
બોલી=બોલવું
મૂળાક્ષર=પહેલાના અક્ષર

પાઠ ૧૨૮ મો.

વિશ્વાસ=ભરોંસો

પાઠ ૧૨૯ મો.

મુસ્કેલ=કઠણ
જોખવું=તોળવું

પાઠ ૧૩૦ મો.

ચતુર=ડાહ્યો

પાઠ ૧૩૧ મો.

ધનવાન=પૈસાવાળો
ફેલ=ઢોંગકરીને
ધમકાવી=બ વરાવતી

પાઠ ૧૩૨ મો.

ભોળું=છેતરાયએવું
ખળ=લુચ્ચો,
લક્ષણ=ટેવ

પાઠ ૧૩૩ મો.

તરેહ=જાત
પુસ્તક=ચોપડી

ત્રીજી ચોપડીની કવિતાના અર્થ

પાઠ ૩ જો સદાચરણ વિષે કવિતા. ૧ લી

જન=માણસ
જન્મ=અવતાર
સદાચરણ=સારી ચાલ
જાણે=સમજે
ધરીને=લઇને
પામે=ભોગવે
જગતમાં=દુનીઆમાં
પહેલ=પહેલ વહેલું
સહેલ=ઝટ

જે માણસ દુનિઆમાં પહેલવેહેલો અવતાર લઇને સમજે કે, સારી ચાલથી ચાલવું તે ઝટ સુખ પામે છે (૧)

જાણી=જાણેલી
કોપે=દુઃખદે
મીઠી=મધુરી, સારી
ડાહ્યા=સમજુ
વાણ=વચન
જાણ=જાણવો

જે માણસ જાણી વાતો કરે, ને મોંઢેથી સારા વચન બોલે; તેમ બીજા ઉપર ગુસો કરે નહી, તેને સમજુ માણસ જાણવો (૧)

પાઠ ૬ ઠો ગાળાગાળી વિષે કવિતા ૨૭.

ભુંડા=નઠારા	ભુંડુ=નઠારૂ	ભાખતા=બોલતા
બોટી=નઠારી	મૂરખનો=બેવકુફનો	જગમાંથી=દુનિયાંમાંથી
જશ=આબરૂ	જાય=ઓછી થાય	

નઠારા લોકો મોમાંથી નઠારા શબ્દ બોલીને, નઠારી ગાળો ખાય છે; એવા મોટા બેવકૂફોની, જગતમાંથી આબરૂ ઓછી થાય છે (૧)

ધણી=માણસ	જાણવો=સમજવો	દુખીયો=હેરાન

જે માણસ નઠારા શબ્દ બોલે, તે સામા માણસ ને ગાળો દે છે ને પોતે ખાયછે ; તેને બેવકૂફ જાણવો, તે આગળજતાં બહુ હેરાન થાયછે (૨)

બાળક=છોકરાં	બાળકી=છોકરી	બોલ=વચન
નક્કી=ખરેખર	નર=ભાઈડો	તોલ=આબરૂ
નાર=બાઈડી		

જે છોકરો કે છોડી. જેવાં વચન બોલેછે. ભાઈડાને બાઈડીઓમાં ખરેખર તેવીજ તેની આબરૂ વધશે (૩)

પાઠ ૧૩ મો. પોપટવિષે. કવિતા ૩ જી

મીઠાં=મધુરાં	બોલ=વચન	સુણતાં=સાંભળતાં
સર્વને=બધાને	ઉપજે=થાય	હરખ=આનંદ
અતોલ=ઘણો		

૭૦૧૨

પોપટ પાંજરામાં બેઠો બેઠો, મધુર વચન બોલેછે; તે સાંભળતાં બધાના મનમાં, ઘણો જ આનંદ થાય છે. (૧)

કોટ=ડોક	કાંઠલો=લીટો	નમણું=નમેલું
અંગે=શરીરે	ધારે=રાખે	ધાક=બીક

એની ડોકે કાળો લીટો હોય છે. ને નમેલું રાતું નાક છે, તેનું શરીર લીલા રંગનું છે, ને ઘણોના બીક રાખે છે. (૨)

મનુષ્યને=માણસને	ઉપજે=થાય	હેત=પ્રીતી
અથાગ=ઘણી	પાળે=રાખે	પ્રિતથી=હેતથી
કોય=કોઈ	કાગ=કાગડો	મીઠું=મધુરૂં

તે મધુરાં વચન બોલેછે માટે, માણસોને તેના ઉપર ઘણું હેત થાય છે. પોપટને લોકો હેતથી પાળેછે, પણ કોઈ કાગડાને પાળતું નથી. (૩)

પાઠ ૨૦ મો ચોખ્ખાઈ વિશે. કવિતા ૪ થી.

ચોખી=સાફ	ચીજો=વસ્તુઓ	પહેરો=પહેરવાં
ચીર=લુગડાં	ચોક=આંગણું	સુખી=સારૂં

આપણે બધી વસ્તુઓ સાફ રાખવી, ને લુગડાં પણ સાફ ધોએલાં પહેરવાં; ઘરને ચોક પણ સાફ રાખવાં. ચોખ્ખાઈથી આપણું શરીર પણ સુખી રહેછે. (૧)

મધપુડો=મધનું પોડું	રૂડો=સારો	રચે=બનાવે
માપ=ભરત	ડાઘાડુઘી=ખોડખાપણ	દેખીએ=જોઈએ
	શુદ્ધ=ચોખ્ખો	આપ=આરશી

મધમાખીઓ મધપુડો માપ રાખીને સારો બનાવે છે; તેમાં ઓડખાપણુ દેખાતી નથી, તે આરસી જેવો ચોખ્ખો હોયછે. (૨)

ચિત્ત=મન	રાજી=ખુશી	વળે=થાય
રંગ=દેદાર	સજ્જન=સારામાણસ	મનુષ્ય=માણસ
માન=આબરૂ		

ચોખ્ખા રહેવાથી આપણું મન ખુશી રહેછે. ને શરીરનો દેદાર વળેછે, ચોખ્ખાઈથી સારા ચાર માણસમાં હરકોઈ માણસને આબરૂ મળેછે' (૩)

પાઠ ૨૩ મો. આમલી વિષે કવિતા ૫ મી.

અક્કલથી=બુદ્ધિથી	એક=એક.	પરનેક=સારા વિવેકથી
નિત્ય નિત્ય=હમેશાં	ઠામનીઠામ=એક ઠેકાણે	તસુ=બેઆંગળ
નવ=નહીં	ઘરઘર=ઘરેઘરે	

મા અને દીકરીનુ નામ એકછે તે મેં બુદ્ધિથી જાણ્યું. ઘરેઘરે તેનું કામ, હમેશાં સારાવિવેકથી હોયછે માતો એકજ ઠેકાણે રહેછે એક તસુ પણ ચાલતી નથી.

મોજ=મજા	ઘરેણી=ઘણી	મ્હાલે=ભોગવે
માતા=મા	કેરો=નો	તાત=બાપ
શાણા=ડાહ્યા	વિશ્વવિષે=જગતમાં	વખ્યાત=જાણીતુ

પણ દીકરીતો ગામે ગામ ઘણી મોજ મજા ભોગવેછે, વળી તે દીકરીનો દીકરો તેની માનો બાપ થાયછે. શામળકવિ કહેછે કે તમે ડાહ્યા માણસો સમજજો તે દુનીઆમાં જાણીતું છે.(૧)

આમલીનું ઝાડ તે મા. આમલીના કાતરા, તે દીકરી. તેનો દીકરો આમલીઓ વાવ્યાથી પાછું આમલીનું ઝાડ થાય છે માટે આમલીઓ વાવ્યાથી આમલીનું ઝાડ નીપજ્યું. તેથી ઝાડનો બાપ કહેવાય.

પાઠ ૨૬ મો. મહેનત વિષે કવિતા ૬ ઠી.

પીવાખાવા=ખાવાપીવા	પહેરવા=ઓઢવા	ઓઢવા=શરીરઢાંકવા
અંગ=શરીર	થકી=થી	રાતાપીળારંગ=ભાતભાતના

ખાવાનેઅનાજ પીવાનેપાણી પહેરવાને અને ઓઢવાને પરમેશ્વરે શરીર આપેલું છે. પણ જો મહેનત કરીએ તો ભાત ભાતનાં લુગડાં મળે (૧)

ધરતીમાંથી=જમીનમાંથી	ધાન્ય=અનાજ	થોકેથોક=ઢગલેઢગલા
ખાંતે=હોંશે	ખેડે=ખેતી કરે	

જમીનમાંથી અનાજ ઢગલે ઢગલા થાય છે પણ જો હોંશથી જમીન ખેડીને વાવે નહીં તો પછી માણસો ખાવાનું શું ખાય. (૨)

સૌ=બધા	ઇશ્વર=પરમેશ્વર	ઉપાય=ઈલાજ
વિના=વગર	રંધાય=રાંધી શકાય	શી રીતે=કામ કરીને

આપણને પરમેશ્વરે બધા ઉપાયો આપ્યા છે, પણ બળતણ ને વાસણ વગર કેમ કરીને રાંધી શકીએ ? (૩)

પાઠ ૨૭ મો. મહેનત વિષે ભાગ ૨ જો કવિતા ૭ મી.

તૈયાર=હાજર	કાં=કાંતો	અર્થનું=કામનું
હાસલ બત=હનખાં	તા=બળતણ ને વાસણ	

બળતણ ને વાસણ તું હાજર કર, તારે તારા કામનું હશે, તે હમણા તરત જોશે. (૧)

લટકતાં=ટીંગાતા | સરસ=સારા | શણગાર=પોશાક

ઝાડે કાંઇ તૈયાર કરેલાં લુગડાં ટીંગાતા નથી; પણ જો કપાસ વાવે પછી કાંતે ને વણે, તોજ તેનાં સારાં પહેરવા જેવાં લુગડાં થાય. (૨)

મહેનત=મજુરી | પરઘેર=પારકે ઘેર | ચાકરી=નોકરી
ભાખરી=રોટલી | પામે=મળે | રૂડીપેર=સારીરીતે

માટે પોતાને ઘેર કે પારકે ઘેર રહીને જો મહેનત કરે, તો ચાકરી કરવાથી રોટલો સારી રીતે મળે (૩)

પાઠ ૩૦ મો. સાચ વિષે. કવિતા ૮ મી.

બધી જાતના દુઃખ ખમીએ પણ, સાચી વાત કહીએ; તો આલોકને પરલોકમાં સુખ લઇએ, અને રાત દિવસ સુખથી રહીએ(૧)

શુભ=સારૂં | સદા=હમેશાં | દેખાય=જણાય
લાડ=ઘણાં, કરોડ | ઉપાય=ઇલાજ |

સાચું બોલવું તે હમેશાં સારૂંજ છે, જૂઠું બોલવાથી દુઃખ જણાય છે; કરોડ ઉપાય કરીને જુઓ, પણ સાચું બોલવાથીજ સુખ થાય છે (૨)

સરે=થાય | સદા=હમેશાં | નક્કી=ખરેખર
હોડી=નાનું વહાણ | સિંધુ=દરીઆ | તરાય=ઉતરાય

સાચું બોલવાથી હમેશાં (આપણું) કામ થાય છે પણ જૂઠું.

ઓલવાથી ખરેખર થતું નથી, કાગળનું નાનું વહાણ કરીએ તો તેથી દરીઓ ઉતરાશે નહી. (૩)

પાઠ ૩૪ મો. ધાન્ય વિષે. કવિતા ૯ મી.

બાજરીયું=જેમાંથી બાજરી થાય તે | કણુસલું=ડુંડું | ઉપજે=થાય

બાજરીઆમાંથી બાજરી થાય છે, જારના ડુંડામાંથી જાર થાય છે; ઘઉં, ડાંગર ને જવ એ બધાં ઉંબીમાંથી થાય છે (૧)

તલસરા=તલની શીંગોવાળા સોટા	સર્વ=બધા
પોપટા=જેમાંથી ચણા થાય છે તે	

તલસરામાંથી તલ થાય છે, અને શીંગોમાંથી બધી જાતનાં કઠોળ થાય છે, પોપટામાંથી ચણા થાય છે, શેરડીમાંથી સાકર ને ગોળ થાય છે (૨)

ચોમાસુ=વર્ષાદની રૂતુ	ચારમાં=ચાર મહિનામાં	તૈયાર=હાજર
શિઆળો=ટાઢની રૂતુ	સર્વ=બધા	

ચોમાસાના ચાર મહિનામાં, બાજરી ને જાર થાય છે; અને શિઆળામાં ઘઉં ચણા, એ બધું તૈયાર થાય છે (૩)

પાઠ ૩૮ મો. બાપના ગુણ વિષે. કવિતા ૯ મી.

ડગમગ=થરથર	ટકતો=ઠરતો,સીધો રહેતો	ખાજ=ખાવાનું
આપથી=પોતાથી	લેશ=જરા	લાજ=શરમ

હું જ્યારે નાનો હતો ત્યારે મારો પગ થરથર થતો ને સીધો રહેતો નહીં ને હું મારી મેળે ખાવાનું ખાઇ શકતો નહીં ને મારી મેળે ઉઠી શકતો નહીં. ને તે વખતે મને જરા પણ શરમ નહોતી (૧)

અવસર=વખત	આણી=લાવી	દયા=રહેમ
વેઠીને=ખમીને	ઉપકાર=ગુણ	અમાપ=ઘણોજ

એવે વખતે માબાપે બાળક ઉપર દયા લાવી, પોતે દુઃખ ખમીને છોકરાને સુખ આપ્યું એ ગુણ ઘણોજ છે. (૨)

સમે=વખતે	બરદાશ=ચાકરી	આખી ઉમર=જીવે ત્યાં સુધી
નરનો=માણસનો	દાસ=ચાકર	

કોઇ માણસ એવે વખતે બે ઘડી ચાકરી કરે, તો જીવે ત્યાં સુધી તે માણસનો તે માણસને ચાકર થઇને રહેવું પડે. (૩)

પાઠ ૪૩ મો. ઘર વિષે. કવિતા ૧૧ મી.

છજાં=વાછંટીઆ	જાળીઆ=જાળીઓ	માળીઆં=મેડીએ
ખૂબ=ઘણાં	છાજે=શોભે	રૂડાં=સારાં
બારણાં=કમાડ	બીરાજે=શોભે	ઘડયાં=બનાવ્યાં
રૂપાળાં=સારાં	દીસે છે=દેખાય છે.	ચૂનાળાં=ચૂનો દીધેલાં

મારા શેઠને ઘેર વાછંટીઆ, જાળીઆં, ને મેડીઓ ઘણી શોભે છે. અને બારીનાં કમાડ પણ સારાં શોભે છે. પાણીઆરાં ને રસોડાં સારાં બનાવ્યાં છે. તે ઈંટથી ચણેલાં ને ચૂનાવાળાં દેખાય છે. (૧)

ટૂટે=ભાગી જાય	ખૂટે=થઇ રહે	નીર=પાણી
ટાંકા=બાંધેલા કુવા	ખેંચી=કાઢી	મીઠા=મધુર
બોલ=વચન	સુડા=પોપટ	શુદ્ધ=સાગં
	જડયા=જડેલા	રંગી=રંગેલા

પાણીનાં ટાંકાં ભરેલાં છે જે ભાગી જાય કે તેમાંથી પાણી

થઈ રહે તેવા નથી તેમાંથી લોકો વાંકા વળી પાણી કાઢીને પીએ છે, પોપટ ને મેના સારા મધુરા વચન બોલે છે. જેના પાંજરા પીતળથી જડેલા ને રંગેલા છે. (૨)

બની=થઇ	બેઠકો=બેસવાની જગા	કઠેરા=રવેસ
સેજ=પલંગ	હીંચકે=હીંચકવાને	ખાટ=હીંડોળો
ખાસી=મજાની	ગલીચા=ઉનની જાજમ	બીછાવી=પાથરી

ગમેતેવી રીતે=સારા લાગે તેમ	ભલા=સારા
ભૂપતિ=રાજા	ચિત્ર=છબી

બેઠકો, કઠેરા ને અગાશી બેસવા માટે બનાવ્યા છે, સુવાને પલંગ ને હીંચકવાને મજાની ખાટ છે. ઉનની જાજમ સારી લાગે તેમ પાથરી છે. સારા રાજાઓની છબીઓ ભીંતપર ચીતરેલી છે. (૩)

પાઠ ૫૫ મો. થોડે થોડે ભણવા વિષે. કવિતા ૧૨ મી.

ભણતાં=શીખતાં.	પંડીત=વિદ્વાન	નીપજે=થાય
લહીઓ=સારા અક્ષર લખનારો.	પંથ=રસ્તો	કપાય=ખૂટી જાય

માણસ ભણતાં ભણતાં પંડીત થાય ને લખતાં લખતાં સારા અક્ષરનો લખનારો થાય; રોજ ચાર ચાર ગાઉ ચાલીએ તો લાંબો રસ્તો હોય તે પણ ખૂટી જાય. (૧)

અભ્યાસથી=મહાવરાથી	બોલ=વચન	કાયર=કંટાળવું
આળસ=સુસ્તી	ખર=ગધેડો	તોલ=બરાબર

પોપટ પણ મહાવરાથી બોલ બોલતાં શીખે છે પણ કંટાળી જઇને આળસ કરે છે, તે માણસને ગધેડા બરાબર જાણવો (૨)

પાણુ=પાણા	છેદાય છે=કપાય છે.	એંધાણુ=નીશાની

કુવા ઉપરના કઠણ ને પાકા કાળા પાણા હોય છે. તે પાણા પણ ઘણે વરસે દોરડાના ઘસારાથી કપાય છે. એ નીશાની લઇ હમેશાં થોડું થોડું ભણીએ તો આવડે. (૩)

પાઠ ૬૭ મો. મૂર્ખાઇ વિષે. કવિતા ૧૩ મી.

મૂરખ=બેવકુફ	નિશાની=એંધાણ	સાર=સારૂં
અસાર=નઠારૂં	વિચાર=ભાન	જન=માણસ.
		જોય=જાણવો

બેવકૂફ માણસને માથે શીંગડાં કે બીજી નીશાની હોતી નથી. પણ જેને સારા નઠારાનું ભાન નથી તેને બેવકૂફ જાણવો. (૧)

અક્ષર=આંકડો	ઉર=મન	અભિમાન=અહંકાર
અપાર=ઘણોજ	જગમાં=દુનિયામાં	સૌ=બધા
		સરદાર=ઉપરી

જેને એક પણ અક્ષર આવડે નહીં ને મનમાં ઘણોજ અહંકાર રાખે તેને દુનિઆમાં બધા મૂરખનો ઉપરી જાણવો (૨)

વહેમભરી=શક ભરેલી	વડી=મોટી	બકતો=બોલતો
સાંભળે=માને.	રાય=રાજા	બહુ બહુ=ઘણી.

શક ભરેલી મોટી મોટી વાતો ઘણી ઘણી બોલતો જાય છે. અને કોઇની સારી શીખામણ માને નહીં. તેને મૂરખનો રાજા જાણવો (૩)

પાઠ ૮૦ મો. ભાઇબેન વિષે. કવિતા ૧૪ મી.

મળી=ભેગાથઇ	જણ=માણસ	બન્ને=બે.
સંપી=હળી મળી	સુખ=આનંદ	ચેન=ગમત
લડે=વઢે	રડે=રૂએ.	શોક=ઉદાશ
લાજ=આબરૂ.	ઘટે=ઓછી થાય	નિંદે=વાંકું બોલે

હે બેન! આપણે બંને જણા ભેગા રહીએ. હળીમળીને રમીએ

તો સુખ થાય ને મજા પડે. પણ જો વઢીએ કે રોઇએ તો બધું ઉદાશ દેખાય છે. તેથી આપણી આબરૂ ઓછી થાય ને લોકો વાંકું બોલે છે.(૧)

બળવંતા=જોરાવર	પરમેશ્વર=ઈશ્વર	સદા=હમેશા
કદીએ=કોઇ દીવસ.	લેશ=જરા	કલેશ=કજીઓ

હે! મારા જોરાવર પરમેશ્વર બાપ તું અમને હમેશા સંપ આપ. જેથી અમારા બધા દિવસ સુખમાં જાય ને કોઇ દિવસ જરા પણ કજીઓ થાય નહી. (૨)

હળતાંમળતાં=ભેગા રહેતાં	બાળક=છોકરાં	રમેજમે=ખાયપીએ
ગીતો=ગાણાં	માતા=મા	રાજી=ખુશી

છોકરાં ભેગાં રહેતાં હોય, અને કોઇ દિવસ વઢતાં કે રોતાં ન હોય, ખાય પીએ ને ગીત ગાતાં ફરતાં હોય તો તેમની મા મનમાં ખુશી થાય છે. (૩)

પાઠ ૧૧૫ મો. સર્વ વ્યાપક ઇશ્વર વિષે. કવિતા ૧૫ મી.

સર્વવ્યાપક=બધે વ્યાપી રહેલો	આસપાસ=આજુબાજુ	આકાશમાં=ગગનમાં
	વાસ=રહેઠાણ	ઘાસ=ખડ
અંતરમાં=મનમાં	આભાસ=દેખાય	વિશ્વપતિ=પરમેશ્વર
ચાશ=ઓળીયા	પાસ=પાસે	

આપણા મનમાં એમ જણાય છે કે આપણી આજુબાજુએ ગગનમાં ખડ ને ચાસની પાસે પણ પરમેશ્વરનો વાસ છે. (૧)

ભોંમાં=જમીનમાં	પેશી=ગરી	ઘડીએ=કરીએ
ઘાટ=વિચાર	જગતનો=દુનિયાંનો	તાત=બાપ

જમીનમાં ભોંયરાની માંહે પેશીને કાંઇ વાત કરીએ; તેમજ મનમાં કાંઇ વિચાર કરીએ તોપણ દુનિયાંનો બાપ પરમેશ્વર જાણે છે (૨)

ખાલી=અમથી	ખોળીએ=ગોતીએ	કણી=કણ, જરા
ક્યાંએ=કોઇ ઠેકાણે	જગકર્ત્તા=પરમેશ્વર	ઠાલું=ખાલી. ઠામ=ઠેકાણું

એક કણ મૂકવા જેટલી પરમેશ્વર વિનાની ખાલી જગો ગોતીએ, કોઈ પણ ઠેકાણે પરમેશ્વર વગરની, ખાલી જગો નથી. (૩)

પાઠ ૧૨૭ મો. છોકરાને શીખામણ. કવિતા ૧૬ મી.

શીખ=શીખામણ	શીખો=ભણો	નઠારી=ખરાબ
ભણો=શીખો	ભાવથી=હોંશથી	ભેદ=કારણ
અરે=હે	બાળકો=છોકરાઓ	અંતરે=મનમાં

હું તમને સારી શીખામણ શીખવું તે સુખેથી શીખો. નઠારા માણસની નઠારી શીખામણ માનશો નહીં. જો તમે હોંશથી ભણશો તો ઘણા કારણ જાણશો. હે છોકરાઓ એ વાત તમે મનમાં લાવો.(૧)

કુડી=નઠારી	રૂડી=સારી	ઠગાઈ=ઠગબાજી
તણો=નો	તજો=છોડી દો	ઠાઠ=ભપકો
ઠાલો=ખોટો	ઘડેલું=ઘડાવેલું	પડેલું=પડી ગયેલું
ખડેલું=ખડી ગયેલું	જડે=હાથ આવે	જડેલું=હાથ આવ્યું

તમે નઠારી ચાલ ચાલો નહીં ને સારી ચાલ ચાલો. ઠગવાનો ખોટો ભપકો મૂકી દો. કોઈનું ઘડાવેલું ઘરેણું પડી ગયેલું કે ખડી ગયેલું હોય જો તમને હાથ આવે તો જીભે જઈને. કહો કે મને હાથ આવ્યું છે. (૨)

છળે=દગાથી	કળે=યુક્તિથી	છેતરી=ફોસલાવી
છૂપાવે=છાનું રાખે	ઘટે=ઓછી થાય	લાજ=આબરૂ
આળ=તહોમત	વાળ=મોવાળા	પળી=ધોળા વાળ
છોડતા=મૂકતાં	ડાઘ=લપકો	ગળીનો=કાળા રંગનો

દગાથી કે કળાથી કોઈને છેતરીને જે છાનું રાખે. તેની આબરૂ ઘટે ને લોકોમાં તહોમત આવે છે. પછી જ્યાં સુધી માથે ધોળા વાળ આવે ત્યાં સુધી તે ગળીનો ડાઘ મટાડતા મટતો નથી (મતલબ કે ગયેલી આબરૂ પાછી આવતી નથી) (૩)

દોઢાં.

૧ ૧॥	૧॥	૧૧૧॥	૧૬॥	૨૧૧॥	૩૧॥	૩૧૧॥	૪૬॥	૪૧૧॥	૬૧॥
૨ ૧॥	૩	૧૨૧॥	૧૮	૨૨૧॥	૩૩	૩૨૧॥	૪૮	૪૨૧॥	૬૩
૩ ૧॥	૪॥	૧૩૧॥	૧૯॥	૨૩૧॥	૩૪॥	૩૩૧॥	૪૯॥	૪૩૧॥	૬૪॥
૪ ૧॥	૬	૧૪૧॥	૨૧	૨૪૧॥	૩૬	૩૪૧॥	૫૧	૪૪૧॥	૬૬
૫ ૧॥	૭॥	૧૫૧॥	૨૨॥	૨૫૧॥	૩૭॥	૩૫૧॥	૫૨॥	૪૫૧॥	૬૭॥
૬ ૧॥	૯	૧૬૧॥	૨૪	૨૬૧॥	૩૯	૩૬૧॥	૫૪	૪૬૧॥	૬૯
૭ ૧॥	૧૦॥	૧૭૧॥	૨૫॥	૨૭૧॥	૪૦॥	૩૭૧॥	૫૫॥	૪૭૧॥	૭૦॥
૮ ૧॥	૧૨	૧૮૧॥	૨૭	૨૮૧॥	૪૨	૩૮૧॥	૫૭	૪૮૧॥	૭૨
૯ ૧॥	૧૩॥	૧૯૧॥	૨૮॥	૨૯૧॥	૪૩॥	૩૯૧॥	૫૮॥	૪૯૧॥	૭૩॥
૧૦૧॥	૧૫	૨૦૧॥	૩૦	૩૦૧॥	૪૫	૪૦૧॥	૬૦	૫૦૧॥	૭૫

૫૧૧॥	૭૬॥	૬૧૧॥	૯૧॥	૭૧૧॥	૧૦૬॥	૮૧૧॥	૧૨૧॥	૯૧૧॥	૧૩૬॥
૫૨૧॥	૭૮	૬૨૧॥	૯૩	૭૨૧॥	૧૦૮	૮૨૧॥	૧૨૩	૯૨૧॥	૧૩૮
૫૩૧॥	૭૯॥	૬૩૧॥	૯૪॥	૭૩૧॥	૧૦૯॥	૮૩૧॥	૧૨૪॥	૯૩૧॥	૧૩૯॥
૫૪૧॥	૮૧	૬૪૧॥	૯૬	૭૪૧॥	૧૧૧	૮૪૧॥	૧૨૬	૯૪૧॥	૧૪૧
૫૫૧॥	૮૨॥	૬૫૧॥	૯૭॥	૭૫૧॥	૧૧૨॥	૮૫૧॥	૧૨૭॥	૯૫૧॥	૧૪૨॥
૫૬૧॥	૮૪	૬૬૧॥	૯૯	૭૬૧॥	૧૧૪	૮૬૧॥	૧૨૯	૯૬૧॥	૧૪૪
૫૭૧॥	૮૫॥	૬૭૧॥	૧૦૦॥	૭૭૧॥	૧૧૫॥	૮૭૧॥	૧૩૦॥	૯૭૧॥	૧૪૫॥
૫૮૧॥	૮૭	૬૮૧॥	૧૦૨	૭૮૧॥	૧૧૭	૮૮૧॥	૧૩૨	૯૮૧॥	૧૪૭
૫૯૧॥	૮૮॥	૬૯૧॥	૧૦૩॥	૭૯૧॥	૧૧[illegible]॥	૮૯૧॥	૧૩૩॥	૯૯૧॥	૧૪૮॥
૬૦૧॥	૯૦	૭૦૧॥	૧૦૫	૮૦૧॥	૧૨૦	૯ ૧॥	૧૩૫	૧૦૦૧॥	૧૫૦

અઢીઆં.

૧ ૨ાા ૨ાા	૧૧૨ાા ૨૭ાા	૨૧૨ાા ૫૨ાા	૩૧૨ાા ૭૭ાા	૪૧૨ાા૧૦૨ાા
૨ ૨ાા ૫	૧૨૨ાા ૩૦	૨૨૨ાા ૫૫	૩૨૨ાા ૮૦	૪૨૨ાા૧૦૫
૩ ૨ાા ૭ાા	૧૩૨ાા ૩૨ાા	૨૩૨ાા ૫૭ાા	૩૩૨ાા ૮૨ાા	૪૩૨ાા૧૦૭ાા
૪ ૨ાા ૧૦	૧૪૨ાા ૩૫	૨૪૨ાા ૬૦	૩૪૨ાા ૮૫	૪૪૨ાા૧૧૦
૫ ૨ાા ૧૨ાા	૧૫૨ાા ૩૭ાા	૨૫૨ાા ૬૨ાા	૩૫૨ાા ૮૭ાા	૪૫૨ાા૧૧૨ાા
૬ ૨ાા ૧૫	૧૬૨ાા ૪૦	૨૬૨ાા ૬૫	૩૬૨ાા ૯૦	૪૬૨ાા૧૧૫
૭ ૨ાા ૧૭ાા	૧૭૨ાા ૪૨ાા	૨૭૨ાા ૬૭ાા	૩૭૨ાા ૯૨ાા	૪૭૨ાા૧૧૭ાા
૮ ૨ાા ૨૦	૧૮૨ાા ૪૫	૨૮૨ાા ૭૦	૩૮૨ાા ૯૫	૪૮૨ાા૧૨૦
૯ ૨ાા ૨૨ાા	૧૯૨ાા ૪૭ાા	૨૯૨ાા ૭૨ાા	૩૯૨ાા ૯૭ાા	૪૯૨ાા૧૨૨ાા
૧૦૨ાા ૨૫	૨૦૨ાા ૫૦	૩૦૨ાા ૭૫	૪૦૨ાા૧૦૦	૫૦૨ાા૧૨૫

૫૧૨ાા૧૨૭ાા	૬૧૨ાા૧૫૨ાા	૭૧૨ાા૧૭૭ાા	૮૧૨ાા૨૦૨ાા	૯૧૨ાા૨૨૭ાા
૫૨૨ાા૧૩૦	૬૨૨ાા૧૫૫	૭૨૨ાા૧૮૦	૮૨૨ાા૨૦૫	૯૨૨ાા૨૩૦
૫૩૨ાા૧૩૨ાા	૬૩૨ાા૧૫૭ાા	૭૩૨ાા૧૮૨ાા	૮૩૨ાા૨૦૭ાા	૯૩૨ાા૨૩૨ાા
૫૪૨ાા૧૩૫	૬૪૨ાા૧૬૦	૭૪૨ાા૧૮૫	૮૪૨ાા૨૧૦	૯૪૨ાા૨૩૫
૫૫૨ાા૧૩૭ાા	૬૫૨ાા૧૬૨ાા	૭૫૨ાા૧૮૭ાા	૮૫૨ાા૨૧૨ાા	૯૫૨ાા૨૩૭ાા
૫૬૨ાા૧૪૦	૬૬૨ાા૧૬૫	૭૬૨ાા૧૯૦	૮૬૨ાા૨૧૫	૯૬૨ાા૨૪૦
૫૭૨ાા૧૪૨ાા	૬૭૨ાા૧૬૭ાા	૭૭૨ાા૧૯૨ાા	૮૭૨ાા૨૧૭ાા	૯૭૨ાા૨૪૨ાા
૫૮૨ાા૧૪૫	૬૮૨ાા૧૭૦	૭૮૨ાા૧૯૫	૮૮૨ાા૨૨૦	૯૮૨ાા૨૪૫
૫૯૨ાા૧૪૭ાા	૬૯૨ાા૧૭૨ાા	૭૯૨ાા૧૯૭ાા	૮૯૨ાા૨૨૨ાા	૯૯૨ાા૨૪૭ાા
૬૦૨ાા૧૫૦	૭૦૨ાા૧૭૫	૮૦૨ાા૨૦૦	૯૦૨ાા૨૨૫	૧૦૦૨ાા૨૫૦

ઊઠાં.

૧ ૩॥ ૩॥	૧૧ ૩॥ ૩૮॥	૨૧ ૩॥ ૭૩॥	૩૧ ૩॥ ૧૦૮॥	૪૧ ૩॥ ૧૪૩॥
૨ ૩॥ ૭	૧૨ ૩॥ ૪૨	૨૨ ૩॥ ૭૭	૩૨ ૩॥ ૧૧૨	૪૨ ૩॥ ૧૪૭
૩ ૩॥ ૧૦॥	૧૩ ૩॥ ૪૫॥	૨૩ ૩॥ ૮૦॥	૩૩ ૩॥ ૧૧૫॥	૪૩ ૩॥ ૧૫૦॥
૪ ૩॥ ૧૪	૧૪ ૩॥ ૪૯	૨૪ ૩॥ ૮૪	૩૪ ૩॥ ૧૧૯	૪૪ ૩॥ ૧૫૪
૫ ૩॥ ૧૭॥	૧૫ ૩॥ ૫૨॥	૨૫ ૩॥ ૮૭॥	૩૫ ૩॥ ૧૨૨॥	૪૫ ૩॥ ૧૫૭॥
૬ ૩॥ ૨૧	૧૬ ૩॥ ૫૬	૨૬ ૩॥ ૯૧	૩૬ ૩॥ ૧૨૬	૪૬ ૩॥ ૧૬૧
૭ ૩॥ ૨૪॥	૧૭ ૩॥ ૫૯॥	૨૭ ૩॥ ૯૪॥	૩૭ ૩॥ ૧૨૯॥	[illegible]૭ ૩॥ ૧૬[illegible]॥
૮ ૩॥ ૨૮	૧૮ ૩॥ ૬૩	૨૮ ૩॥ ૯૮	૩૮ ૩॥ ૧૩૩	૪૮ ૩॥ ૧૬૮
૯ ૩॥ ૩૧॥	૧૯ ૩॥ ૬૬॥	૨૯ ૩॥ ૧૦૧॥	૩૯ ૩॥ ૧૩૬॥	૪૯ ૩॥ ૧૭૧॥
૧૦ ૩॥ ૩૫	૨૦ ૩॥ ૭૦	૩૦ ૩॥ ૧૦૫	૪૦ ૩॥ ૧૪૦	૫૦ ૩॥ ૧૭૫

૫૧ ૩॥ ૧૭૮॥	૬૧ ૩॥ ૨૧૩॥	૭૧ ૩॥ ૨૪૮॥	૮૧ ૩॥ ૨૮૩॥	૯૧ ૩॥ ૩૧૮॥
૫૨ ૩॥ ૧૮૨	૬૨ ૩॥ ૨૧૭	૭૨ ૩॥ ૨૫૨	૮૨ ૩॥ ૨૮૭	૯૨ ૩॥ ૩૨૨
૫૩ ૩॥ ૧૮૫॥	૬૩ ૩॥ ૨૨૦॥	૭૩ ૩॥ ૨૫૫॥	૮૩ ૩॥ ૨૯૦॥	૯૩ ૩॥ ૩૨૫॥
૫૪ ૩॥ ૧૮૯	૬૪ ૩॥ ૨૨૪	૭૪ ૩॥ ૨૫૯	૮૪ ૩॥ ૨૯૪	૯૪ ૩॥ ૩૨૯
૫૫ ૩॥ ૧૯૨॥	૬૫ ૩॥ ૨૨૭॥	૭૫ ૩॥ ૨૬૨॥	૮૫ ૩॥ ૨૯૭॥	૯૫ ૩॥ ૩૩૨॥
૫૬ ૩॥ ૧૯૬	૬૬ ૩॥ ૨૩૧	૭૬ ૩॥ ૨૬૬	૮૬ ૩॥ ૩૦૧	૯૬ ૩॥ ૩૩૬
૫૭ ૩॥ ૧૯૯॥	૬૭ ૩॥ ૨૩૪॥	૭૭ ૩॥ ૨૬૯॥	૮૭ ૩॥ ૩૦૪॥	૯૭ ૩॥ ૩૩૯॥
૫૮ ૩॥ ૨૦૩	૬૮ ૩॥ ૨૩૮	૭૮ ૩॥ ૨૭૩	૮૮ ૩॥ ૩૦૮	૯૮ ૩॥ ૩૪૩
૫૯ ૩॥ ૨૦૬॥	૬૯ ૩॥ ૨૪૧॥	૭૯ ૩॥ ૨૭૬॥	૮૯ ૩॥ ૩૧૧॥	૯૯ ૩॥ ૩૪૬॥
૬૦ ૩॥ ૨૧૦	૭૦ ૩॥ ૨૪૫	૮૦ ૩॥ ૨૮૦	૯૦ ૩॥ ૩૧૫	૧૦૦ ૩॥ ૩૫૦

અગીઆરી.

૧૧૧૧	૧૨૧	૧૨૧૧	૧૩૨	૧૩૧૧	૧૪૩	૧૪૧૧	૧૫૪	૧૫૧૧	૧૬૫
૧૧૧૨	૧૩૨	૧૨૧૨	૧૪૪	૧૩૧૨	૧૫૬	૧૪૧૨	૧૬૮	૧૫૧૨	૧૮૦
૧૧૧૩	૧૪૩	૧૨૧૩	૧૫૬	૧૩૧૩	૧૬૯	૧૪૧૩	૧૮૨	૧૫૧૩	૧૯૫
૧૧૧૪	૧૫૪	૧૨૧૪	૧૬૮	૧૩૧૪	૧૮૨	૧૪૧૪	૧૯૬	૧૫૧૪	૨૧૦
૧૧૧૫	૧૬૫	૧૨૧૫	૧૮૦	૧૩૧૫	૧૯૫	૧૪૧૫	૨૧૦	૧૫૧૫	૨૨૫
૧૧૧૬	૧૭૬	૧૨૧૬	૧૯૨	૧૩૧૬	૨૦૮	૧૪૧૬	૨૨૪	૧૫૧૬	૨૪૦
૧૧૧૭	૧૮૭	૧૨૧૭	૨૦૪	૧૩૧૭	૨૨૧	૧૪૧૭	૨૩૮	૧૫૧૭	૨૫૫
૧૧૧૮	૧૯૮	૧૨૧૮	૨૧૬	૧૩૧૮	૨૩૪	૧૪૧૮	૨૫૨	૧૫૧૮	૨૭૦
૧૧૧૯	૨૦૯	૧૨૧૯	૨૨૮	૧૩૧૯	૨૪૭	૧૪૧૯	૨૬૬	૧૫૧૯	૨૮૫
૧૧૨૦	૨૨૦	૧૨૨૦	૨૪૦	૧૩૨૦	૨૬૦	૧૪૨૦	૨૮૦	૧૫૨૦	૩૦૦
૧૬૧૧	૧૭૬	૧૭૧૧	૧૮૭	૧૮૧૧	૧૯૮	૧૯૧૧	૨૦૯	૨૦૧૧	૨૨૦
૧૬૧૨	૧૯૨	૧૭૧૨	૨૦૪	૧૮૧૨	૨૧૬	૧૯૧૨	૨૨૮	૨૦૧૨	૨૪૦
૧૬૧૩	૨૦૮	૧૭૧૩	૨૨૧	૧૮૧૩	૨૩૪	૧૯૧૩	૨૪૭	૨૦૧૩	૨૬૦
૧૬૧૪	૨૨૪	૧૭૧૪	૨૩૮	૧૮૧૪	૨૫૨	૧૯૧૪	૨૬૬	૨૦૧૪	૨૮૦
૧૬૧૫	૨૪૦	૧૭૧૫	૨૫૫	૧૮૧૫	૨૭૦	૧૯૧૫	૨૮૫	૨૦૧૫	૩૦૦
૧૬૧૬	૨૫૬	૧૭૧૬	૨૭૨	૧૮૧૬	૨૮૮	૧૯૧૬	૩૦૪	૨૦૧૬	૩૨૦
૧૬૧૭	૨૭૨	૧૭૧૭	૨૮૯	૧૮૧૭	૩૦૬	૧૯૧૭	૩૨૩	૨૦૧૭	૩૪૦
૧૬૧૮	૨૮૮	૧૭૧૮	૩૦૬	૧૮૧૮	૩૨૪	૧૯૧૮	૩૪૨	૨૦૧૮	૩૬૦
૧૬૧૯	૩૦૪	૧૭૧૯	૩૨૩	૧૮૧૯	૩૪૨	૧૯૧૯	૩૬૧	૨૦૧૯	૩૮
૧૬૨૦	૩૨૦	૧૭૨૦	૩૪	૧૮૨૦	૩૬૦	૧૯૨૦	૩૮૦	૨૦૨૦	૪૦૦

વડો એકો.

૧	૧	૧	૧૧	૧૧	૧૨૧	૨૧	૨૧	૪૪૧	૩૧	૩૧	૯૬૧	૪૧	૪૧	૧૬૮૧
૨	૨	૨	૧૨	૧૨	૧૪૪	૨૨	૨૨	૪૮૪	૩૨	૩૨	૧૦૨૪	૪૨	૪૨	૧૭૬૪
૩	૩	૩	૧૩	૧૩	૧૬૯	૨૩	૨૩	૫૨૯	૩૩	૩૩	૧૦૮૯	૪૩	૪૩	૧૮૪૯
૪	૪	૪	૧૪	૧૪	૧૯૬	૨૪	૨૪	૫૭૬	૩૪	૩૪	૧૧૫૬	૪૪	૪૪	૧૯૩૬
૫	૫	૫	૧૫	૧૫	૨૨૫	૨૫	૨૫	૬૨૫	૩૫	૩૫	૧૨૨૫	૪૫	૪૫	૨૦૨૫
૬	૬	૬	૧૬	૧૬	૨૫૬	૨૬	૨૬	૬૭૬	૩૬	૩૬	૧૨૯૬	૪૬	૪૬	૨૧૧૬
૭	૭	૭	૧૭	૧૭	૨૮૯	૨૭	૨૭	૭૨૯	૩૭	૩૭	૧૩૬૯	૪૭	૪૭	૨૨૦૯
૮	૮	૮	૧૮	૧૮	૩૨૪	૨૮	૨૮	૭૮૪	૩૮	૩૮	૧૪૪૪	૪૮	૪૮	૨૩૦૪
૯	૯	૯	૧૯	૧૯	૩૬૧	૨૯	૨૯	૮૪૧	૩૯	૩૯	૧૫૨૧	૪૯	૪૯	૨૪૦૧
૧૦	૧૦	૧૦૦	૨૦	૨૦	૪૦૦	૩૦	૩૦	૯૦૦	૪૦	૪૦	૧૬૦૦	૫૦	૫૦	૨૫૦૦

૫૧	૫૧	૨૬૦૧	૬૧	૬૧	૩૭૨૧	૭૧	૭૧	૫૦૪૧	૮૧	૮૧	૬૫૬૧	૯૧	૯૧	૮૨૮૧
૫૨	૫૨	૨૭૦૪	૬૨	૬૨	૩૮૪૪	૭૨	૭૨	૫૧૮૪	૮૨	૮૨	૬૭૨૪	૯૨	૯૨	૮૪૬૪
૫૩	૫૩	૨૮૦૯	૬૩	૬૩	૩૯૬૯	૭૩	૭૩	૫૩૨૯	૮૩	૮૩	૬૮૮૯	૯૩	૯૩	૮૬૪૯
૫૪	૫૪	૨૯૧૬	૬૪	૬૪	૪૦૯૬	૭૪	૭૪	૫૪૭૬	૮૪	૮૪	૭૦૫૬	૯૪	૯૪	૮૮૩૬
૫૫	૫૫	૩૦૨૫	૬૫	૬૫	૪૨૨૫	૭૫	૭૫	૫૬૨૫	૮૫	૮૫	૭૨૨૫	૯૫	૯૫	૯૦૨૫
૫૬	૫૬	૩૧૩૬	૬૬	૬૬	૪૩૫૬	૭૬	૭૬	૫૭૭૬	૮૬	૮૬	૭૩૯૬	૯૬	૯૬	૯૨૧૬
૫૭	૫૭	૩૨૪૯	૬૭	૬૭	૪૪૮૯	૭૭	૭૭	૫૯૨૯	૮૭	૮૭	૭૫૬૯	૯૭	૯૭	૯૪૦૯
૫૮	૫૮	૩૩૬૪	૬૮	૬૮	૪૬૨૪	૭૮	૭૮	૬૦૮૪	૮૮	૮૮	૭૭૪૪	૯૮	૯૮	૯૬૦૪
૫૯	૫૯	૩૪૮૧	૬૯	૬૯	૪૭૬૧	૭૯	૭૯	૬૨૪૧	૮૯	૮૯	૭૯૨૧	૯૯	૯૯	૯૮૦૧
૬૦	૬૦	૩૬૦૦	૭૦	૭૦	૪૯૦૦	૮૦	૮૦	૬૪૦૦	૯૦	૯૦	૮૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦૦૦

પા.

૧ ૦। ૦।	૧૧ ૦। ૨॥।	૨૧ ૦। ૫।	૩૧ ૦। ૭॥।	૪૧ ૦। ૧૦।
૨ ૦। ૦॥	૧૨ ૦। ૩	૨૨ ૦। ૫॥	૩૨ ૦। ૮	૪૨ ૦। ૧૦॥
૩ ૦। ૦॥।	૧૩ ૦। ૩।	૨૩ ૦। ૫॥।	૩૩ ૦। ૮।	૪૩ ૦। ૧૦॥।
૪ ૦। ૧	૧૪ ૦। ૩॥	૨૪ ૦। ૬	૩૪ ૦। ૮॥	૪૪ ૦। ૧૧
૫ ૦। ૧।	૧૫ ૦। ૩॥।	૨૫ ૦। ૬।	૩૫ ૦। ૮॥।	૪૫ ૦। ૧૧।
૬ ૦। ૧॥	૧૬ ૦। ૪	૨૬ ૦। ૬॥	૩૬ ૦। ૯	૪૬ ૦। ૧૧॥
૭ ૦। ૧॥।	૧૭ ૦। ૪।	૨૭ ૦। ૬॥।	૩૭ ૦। ૯।	૪૭ ૦। ૧૧॥।
૮ ૦। ૨	૧૮ ૦। ૪॥	૨૮ ૦। ૭	૩૮ ૦। ૯॥	૪૮ ૦। ૧૨
૯ ૦। ૨।	૧૯ ૦। ૪॥।	૨૯ ૦। ૭।	૩૯ ૦। ૯॥।	૪૯ ૦। ૧૨।
૧૦ ૦। ૨॥	૨૦ ૦। ૫	૩૦ ૦। ૭॥	૪૦ ૦। ૧૦	૫૦ ૦। ૧૨॥
૫૧ ૦। ૧૨॥।	૬૧ ૦। ૧૫।	૭૧ ૦। ૧૭॥।	૮૧ ૦। ૨૦।	૯૧ ૦। ૨૨॥।
૫૨ ૦। ૧૩	૬૨ ૦। ૧૫॥	૭૨ ૦। ૧૮	૮૨ ૦। ૨૦॥	૯૨ ૦। ૨૩
૫૩ ૦। ૧૩।	૬૩ ૦। ૧૫॥।	૭૩ ૦। ૧૮।	૮૩ ૦। ૨૦॥।	૯૩ ૦। ૨૩।
૫૪ ૦। ૧૩॥	૬૪ ૦। ૧૬	૭૪ ૦। ૧૮॥	૮૪ ૦। ૨૧	૯૪ ૦। ૨૩॥
૫૫ ૦। ૧૩॥।	૬૫ ૦। ૧૬।	૭૫ ૦। ૧૮॥।	૮૫ ૦। ૨૧।	૯૫ ૦। ૨૩॥।
૫૬ ૦। ૧૪	૬૬ ૦। ૧૬॥	૭૬ ૦। ૧૯	૮૬ ૦। ૨૧॥	૯૬ ૦। ૨૪
૫૭ ૦। ૧૪।	૬૭ ૦। ૧૬॥।	૭૭ ૦। ૧૯।	૮૭ ૦। ૨૧॥।	૯૭ ૦। ૨૪।
૫૮ ૦। ૧૪॥	૬૮ ૦। ૧૭	૭૮ ૦। ૧૯॥	૮૮ ૦। ૨૨	૯૮ ૦। ૨૪॥
૫૯ ૦। ૧૪॥।	૬૯ ૦। ૧૭।	૭૯ ૦। ૧૯॥।	૮૯ ૦। ૨૨।	૯૯ ૦। ૨૪॥।
૬૦ ૦। ૧૫	૭૦ ૦। ૧૭॥	૮૦ ૦। ૨૦	૯૦ ૦। ૨૨॥	૧૦૦ ૦। ૨૫

ધાત.

(૧)શેરની ધાત.

શેરના અધશેરા ૨
શેરના પાશેરા ૪
શેરના નવટાંકા ૮
શેરના અધોળા ૧૬
શેરના રૂપીઆભાર ૪૦
૦॥। શેરના રૂ. ભાર ૩૦
૦॥ શેરના રૂ. ભાર ૨૦
૦। શેરના રૂ. ભાર ૧૦
નવટાંકના રૂ. ભાર ૫
અધોળના રૂ. ભાર ૨॥

(૨)શેરનીધાતઊંધી.

૨ અધશેરે ૧ શેર
૪ પાશેરે ૧ શેર
૮ નવટાંકે ૧ શેર
૧૬ અધોળે ૧ શેર
૪૦ રૂ. ભારે ૧ શેર
૩૦ રૂ. ભારે ૦॥। શેર
૨૦ રૂ. ભારે ૦॥ શેર
૧૦ રૂ. ભારે ૦। શેર
૫ રૂ. ભારે ૧ નવટાંક
૨॥ રૂ. ભારે ૧ અધોળ

(૩) શેરના પાશેરા

૧ શેરના ૪ પાશેરા
૦॥। શેરના ૩ પાશેરા
૦॥ શેરના ૨ પાશેરા
૦। શેરનો ૧ પાશેરો

(૪) શેરનાં નવટાંકા

૧ શેરના ૮ નવટાંકા
૦॥। શેરના ૬ નવટાંકા
૦॥ શેરના ૪ નવટાંકા
૦। શેરના ૨ નવટાંકા

(૫) શેરના અધોળા.

૧ શેરના ૧૬ અધોળ
૦॥। શેરના ૧૨ અધોળ
૦॥ શેરના ૮ અધોળ
૦। શેરના ૪ અધોળ
૧ નવટાંકના ૨ અધોળ

(૬) મણની ધાત

મણના ૨ અધમણીઆ
મણના ૪ દશશેરા
મણની ૮ પાંચશેરી
મણની ૧૬ અઢીશેરી
મણની ૩૨ સવાશેરી.
મણના ૪૦ શેર
૦॥। મણના ૩૦ શેર.
૦॥ મણના ૨૦ શેર
૦। મણના ૧૦ શેર
પાંચશેરીના ૫ શેર
અઢીશેરીના ૨॥ શેર
સવાશેરીના ૧। શેર

(૭)મણના દશશેરા

મણના ૪ દશશેરા
॥। મણના ૩ દશશેરા
૦॥ મણના ૨ દશશેરા
૦। મણનો ૧ દશશેરો

(૮)મણનીપાંચશેરી

મણની ૮ પાંચશેરી
૦॥। મણની ૬ પાંચશેરી
૦॥ મણની ૪ પાંચશેરી
૦। મણની ૨ પાંચશેરી

(૯)મણુનીઅઢીશેરી

મણુની ૧૬ અઢીશેરી
૦।।। મણુની ૧૨ અઢી શેરી
૦।। મણુની ૮ અઢીશેરી
૦। મણુની ૪ અઢીશેરી
પાંચશેરની ૨ અઢીશેરી

(૧૦) મણુની સવા શેરી.

મણુની ૩૨ સવાશેરી
૦।।। મણુની ૨૪ સવા શેરી
૦।। મણુની ૧૬ સવા-શેરી
૦। મણુની ૮ સવાશેરી

(૧૧)ખાંડીના મણુ

૦। ખાંડીના ૫ મણુ
૦।। ખાંડીના ૧૦ મણુ
૦।।। ખાંડીના ૧૫ મણુ
૧ ખાંડીના ૨૦ મણુ

(૧૨)કોડીના નંગ

૦। કોડીના ૫ નંગ
૦।। કોડીના ૧૦ નંગ
૦।।। કોડીના ૧૫ નંગ
૧ કોડીના ૨૦ નંગ

(૧૩)કળશીની ધાત

૪ પવાલાની ૧ પાલી
૫ પાલીનું ૧ માણું
૧૦૦ માણાની ૧ કળશી
૫૦ માણાની ૦।। કળશી
૨૫ માણાની ૦। કળશી

(૧૪)રૂપીઆનીધાત

૧ રૂપીઆના ૧૬ આના
૦।।। રૂપીઆ ૧૨ આના
૦।। રૂપીઆના ૮ આના
૦। રૂપીઆના ૪ આના

(૧૫)પૈસાનીધાત

૧ રૂપીઆના ૬૪ પૈસા
૦।।। રૂપીઆના ૪૮ પૈસા
૦।। રૂપીઆના ૩૨ પૈસા
૦। રૂપીઆના ૧૬ પૈસા
૧૬ આનાના ૬૪ પૈસા
૧૨ આનાના ૪૮ પૈસા
૮ આનાના ૩૨ પૈસા
૪ આનાના ૧૬ પૈસા
૩ આનાના ૧૨ પૈસા
૨ આનાના ૮ પૈસા
૧ આનાના ૪ પૈસા
૦।।। આનાના ૩ પૈસા
૦।। આનાના ૨ પૈસા
૦। આનાનો ૧ પૈસો

(૧૬)આનાનીપાઈ

૧ આનાની ૧૨ પાઈ
૦।।। આનાની ૯ પાઈ
૦।। આનાની ૬ પાઈ
૦। આનાની ૩ પાઈ

(૧૭)દોકડાનીધાત.

૬। દોકડાનો ૧ આનો
૧૨।। દોકડાના ૨ આના
૧૮।।। દોકડાના ૩ આના
૨૫ દોકડાના ૪ આના
૨૫ દોકડે ૦। રૂપીઓ
૫૦ દોકડે ૦।। રૂપીઓ
૭૫ દોકડે ૦।।। રૂપીઓ
૧૦૦ દોકડે ૧ રૂપીઓ

(૧૮)બદામની વાત	૦ા દોકડાની ૪ બદામ	૦ાાા આનાની ૭૫ બદામ
૧ દોકડાની ૧૬ બદામ	**(૧૯)આનાનીબદામ**	૦ાા આનાની ૫૦ બદામ
૦ાાા દોકડાની ૧૨ બદામ		૦ા આનાની ૨૫ બદામ
૦ાા દોકડાની ૮ બદામ	૧ આનાની ૧૦૦ બદામ	

સંખ્યા પરિણામ

સવળી		**અવળી**	
એકમ	૧	અબજ	૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦
દશક	૧૦	દસકરોડ	૧૦૦૦૦૦૦૦૦
સો	૧૦૦	કરોડ	૧૦૦૦૦૦૦૦
હજાર	૧૦૦૦	દસલાખ	૧૦૦૦૦૦૦
દસહજાર	૧૦૦૦૦	લાખ	૧૦૦૦૦૦
લાખ	૧૦૦૦૦૦	દસહજાર	૧૦૦૦૦
દસલાખ	૧૦૦૦૦૦૦	હજાર	૧૦૦૦
કરોડ	૧૦૦૦૦૦૦૦	સો	૧૦૦
દશકરોડ	૧૦૦૦૦૦૦૦૦	દસ	૧૦
અબજ	૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦	એકમ	૧

ડિકટેશન.

અ	અડાડયો	અજ્ઞાની	આપ્યા	**ઈ**
અવસ્થા	અન્ન	અનુસ્વાર	આથમ્યા	ઈશ્વર
અલ્યા	અર્થ	અભિમાન	આળોટયા	ઇંદ્રિઓ
અપાવ્યું	અજાણ્યું	આવ્યો [શી.	આતિશ	ઇંડું
અખાત્રીજ	અભ્યાસ	આડોશીપાડો-	આવડયા	ઉગ્યા

ઊડ્યા	ખીજ્યા	ગાળ્યું	ધાન્ય	પદાર્થ
ઊપડ્યુંવર્ષ	ગ	જન્મ	ધર્મ	પુણ્ય
ઊપજ્યો	ગમ્યો	જુક્તિ	ધૂતારો	પોષ
ઊંદર	ગળ્યો	જવલ્લે	ધૂણાવ્યું	પાડ્યો
ઊચ્ચાર	ગૃહસ્થ	જગકર્તા	ધર્મપુસ્તક	પ્રત્યેક
અંગ્રેજી	ગર્જના	જોડાક્ષર	ન	પુસ્તક
ક	ગ્રહ	જગન્નાથ	નીકળ્યો	પર્વ
કેવું	ગુણ્યું	ઝ	નિત્ય	પ્રાર્થના
કાઢ્યો	ચ	ઝાંપ	નાંખ્યો	પ્રસંગ
ક્યાંથી	ચિત્ત	ટ	નીકળ્યાં	પ્રવાસી
કલ્લા	ચોપડ્યા	ટટ્ટુ	નક્કી	પુષ્કળ
કર્યો	ચિત્ર	ઠ	નિર્દય	પડપૂછ
કૃપણ	ચંદ્રમા	ઠોક્યો	નાંખ્યું	પુરૂષ
કોડ	ચરચાર	ઠુંઠવાણું	નિરાત	પ્રધાન
કિલ્લા	ચૈત્ર	ડ	નર	ફ
ક્યારડા	ચોખ્ખું	ડાહ્યો	નિસર્યા	ફાવ્યો
કોષ્ટક	ચોખ્ખાઇ	ડાહ્યાં	નિરાશ	ફડાવ્યું
કલ્લોલ	ચાંપુ	ત્રણ ત	પ	ફુલાવવું
કૃપાળુ	છ	ત્રગડા	પૂછ્યું	ફાવ્યું
કલેશ	છક્કો	તુચ્છ	પ્રસાદ	ફેલ્લા
કાંતીલોઢું	છેલ્લો	તુરાશ	પ્રાણ	ફૂલકરણી
ફેરકુંડીઆં	છેતરો	દ	પહેરાવ્યાં	ફાંદ
કવિતા	છછુંદરા	દક્ષિણી	પ્રમાણ	બ
કાચુ કોરૂં	છોવરાવ્યો	દુઃખ	પસ્તાવ	બોલ્યો
ખ	છજ્જુ	દર્પણ	પૃથ્વી	બચ્યું
ખીજવ્યા	જ	દુરમત	પરમેશ્વર	બારતો
ખસેડ્યા	જક્કી	દરિયો	પહોંચ્યો	બગાડ્યું
ખતરાવ્યા	જન્મતી	ધ	પ્રેમ	બચ્ચાં
ખર્ચખુંટણ	જન્મગાંઠ	ધ્યાન	પકડો	બનાવ્યું

બેસાડયા	મચ્છર	વાવ્યો	શક્તિ
બોળ્યો	મરહમ	વિક્ષ	શુદ્ધ
બન્યું	મહોલ્લા	વિના	**સ**
બાંધ્યું	મેલ્યો	વાંચ્યું	સમજાવ્યું
બુદ્ધિ	મૂળાક્ષર	વચ્ચે	સાંધ્યો
બિંબ	માર્ગ	વસ્તુ	સ્નેહ
બુઠ્ઠા	મંદિર	વિષે	સરસ્વતી
બંદૂક	મિનિટ	વટેમાર્ગુ	સમજ્યો
ભ	માલીક	વિખ્યાત	સ્હેર
ભરં જો	માસ	વહેમ	સાંભળવું
ભાગ્યશાળી	**ર**	વરસ્યાં	સ્વભાવ
ભારવાં	રસ્તો	વિશ્વપતિ	સંગ્રહ
ભૂસ્કો	રડ્યું ભડ્યું	વ્યંજન	સજ્જન
ભૂખ્યાં	રોપ્યું	વિરામચિહ્ન	સર્વે
ભઠ્ઠી	રાખ્યું	વિશ્વાસ	સંતાડ્યો
ભાળ્યો	રાંધ્યાવગર	વિશ્વ	સમર્થ
ભૂપતિ	રેશમ	વિશેષ	સ્વાદ
મ	રૂપિયા	વૈતરું	સુક્કાં
મંગાવ્યો	**લ**	વિચાર્યું	સ્ત્રી
માન્યું	લાવ્યો	વાક્ય	સ્પષ્ટ
મંડ્યાં	લુચ્ચાઈ	વિલાયત	સ્વચ્છ
મૂક્યું	લાગ્યું	વિઘ્ન	સિંહ
માંડ્યો	લુચ્ચી	**શ**	સ્વર
મુદ્દલ	લખ્યું	શુક્ર	સર્વવ્યાપક
મૂક્યો	લક્ષ ૧	શ્વાણ	સિંધુ
મરચાં	લિપિ	શેપમલ્લી	
મનુષ્ય	**વ**	શ્વાસ	
મૂર્ખાઈ	વાગ્યો	શિક્ષા	

ભૂગોળવિદ્યા.

ભૂગોળવિદ્યા એટલે પૃથ્વી ના ગોળા સંબંધીનું જ્ઞાન જે જમીનપર આપણે રહીએ છીએ, જેનાપર ગામ, નદી, પર્વત, સમુદ્ર, ઝાડ, જંગલ, ખેતર, વગેરે આવેલાં છે, તેને પૃથ્વી કહે છે. પૃથ્વી ગોળ દડા જેવી છે.

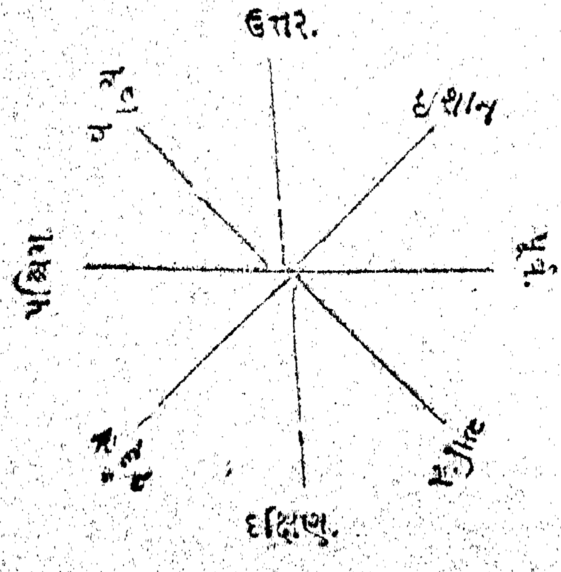
દિશાઓ.

જે દિશામાં સૂરજ ઉગેછે તેને પૂર્વ દિશા કહે છે.

જે દિશામાં સૂરજ આથમે છે તેને પશ્ચિમ દિશા કહે છે.

પૂર્વ દિશા તરફ મોં કરીને ઉભા રહીએ તો ડાબા હાથ તરફ ઉત્તર દિશા અને જમણા હાથ તરફ દક્ષિણ દિશા છે.

નકશાની દિશાઓ

નકશાભણી મોં કરીને ઉભા રહીએ તો મથાળે ઉત્તર દિશા નીચે આવેને દક્ષિણ દિશા જમણા હાથ તરફ પૂર્વ દિશા ને ડાબા હાથ તરફ પશ્ચિમ દિશા આવે છે.

ખુણા

ઉત્તરને પૂર્વદિશા વચ્ચે ઇશાન ખૂણો
પૂર્વ ને દક્ષિણ દિશા વચ્ચે અગ્નિ ખૂણો
દક્ષિણને પશ્ચિમ દિશા વચ્ચે નૈરુત્ય ખૂણો
પશ્ચિમ ને ઉતર દિશા વચ્ચે વાયવ્ય ખૂણો

વ્યાખ્યા.

૧ જમીનના જે મોટા ભાગમાં ઘણા દેશો આવેલા હોય, તેને ખંડ કહે છે.

૨ ચારે બાજુએ પાણીથી વીંટાએલા જમીનના ભાગને દ્વીપ કે બેટ કહે છે.

૩ જમીનનો જે ભાગ ત્રણ બાજુએ પાણીથી ને એક બાજુએ જમીનથી વીંટાએલો હોય તેને દ્વીપકલ્પ કહે છે.

૪ જમીનની જે અણી લાંબી થઇને સમુદ્રમાં ગએલી હોય તેને ભુશીર કે કેપ કહે છે.

૫ જમીનનો ભાગ થોડો ઊંચો હોય, તેને ડુંગર ને વધારે ઊંચો હોય તેને પર્વત કહે છે.

૬ જમીનના સપાટ ભાગને મેદાન અથવા પ્રદેશ કહે છે.

૭ પૃથ્વી ઉપરના ખારા પાણીના મુખ્ય પાંચ ભાગ કર્યા છે. તેને મહાસાગર કહે છે.

૮ મહાસાગર કરતાં નાનો ખારા પાણીનો ભાગ હોય તેને સમુદ્ર કહે છે.

૯ જમીનઉપર લાંબા ગએલા સમુદ્રના ફાંટાને અખાત કહે છે.

૧૦ પહોળા મોંના અખાતને ઉપસાગર કહે છે.

૧૧ વચમાં પાણીને ચારે બાજુ જમીન હોય તેને તળાવ કહે છે. મોટા તળાવને સરોવર કહે છે.

૧૨ મીઠા પાણીનો જે પ્રવાહ પર્વત કે સરોવરમાંથી નીકળી ઢળતી જગ્યામાં થઈ સમુદ્રને મળે છે તેને નદી કહે છે.

૧૩ જે જગાએથી નદી નીકળે છે તેને મૂળ ને જે જગાએ મળે છે. તેને મૂખ કહે છે.

૧૪ જે જગાએ નાની નદી મોટી નદીને મળે તેને સંગમ કહે છે.

૧૫ સમુદ્રને મળતા પહેલાં ભરતીનુ પાણી માંહે આવે એવું જે નદીનું મુખ પહોળું હોય તેને ખાડી કહે છે.

૧૬ જે જમીન ઉપર સઘળે ઠેકાણે રેતી હોય તેને રણ કહે છે.

૧૭ જે ગામ પાસે રેલવે હોય ને ત્યાંથી માલ તથા માણસ ચડતા ઉતરતા હોય તેને સ્ટેશન કહે છે.

૧૮ જ્યાં દેશીરાજા રાજ્ય કરતા હોય તેને સંસ્થાન કહેછે.

૧૯ સરકાર તરફથી સંસ્થાનનો જે ઉપરી અમલદાર હોય તેને પોલિટિકલ એજંટ કહે છે.

૨૦ જે શહેર દરીઆ કાંઠે હોય ને ત્યાંથી વહાણ રસ્તે માલ ચડતો ઉતરતો હોય તેને બંદર કહે છે.

કાઠિયાવાડ એજન્સીની ભૂગોળ

કાઠિયાવાડને અસલ" સૌરાષ્ટ્ર" કહેતા હતા, પરંતુ જ્યારથી કાઠી લોકોનું જોર વધ્યું ત્યારથી કાઠિયાવાડ નામ પડયું છે. તે દ્વિપકલ્પ છે.

સિમા—ઉત્તરે કચ્છનું રણ, પૂર્વે અમદાવાદ જીલ્લો અને ખં-

ભાતનો અખાત; દક્ષિણ તથા અગ્નિ કોણમાં અરબી સમુદ્ર અને વાયવ્ય કોણમાં કચ્છનો અખાત છે.

આની પૂર્વ પશ્ચિમ લંબાઇ ભાવનગરથી દ્વારકા સુધી ૨૦૦ મૈલ ને ઉત્તર દક્ષિણ પહોળાઇ ઝીંઝુવાડાથી દરિયા સુધી ૧૭૦ મૈલ છે.

એનું ક્ષેત્રફળ ગાયકવાડને પોર્ટુગીઝ સંસ્થાન બાદ કરતાં ૨૩૫૦૦ ચોરસ મૈલ છે. તેમાં ૨૮ લાખ માણસની વસ્તી છે અને એક કરોડ ત્રેપન લાખ રૂપિઆની ઉપજ છે. તેમાં ૧૯૮ સંસ્થાન છે. ને ૪૩૬૯ ગામ છે. તેમાં ૨૧ ઇંગ્રેજી નિશાળ તથા ૮૪૨ ગુજરાતી નિશાળો છે. તેમાં કુલ ૫૭૬૫૦ નિશાળીઆ ભણે છે

મુખ્ય પેદાશ—કપાસ, બાજરી, ઘંઊ, ચણા, અડદ, મગ મઠ, ચોળા, વાલ, જવ, ડાંગર, તલ, શેરડી વગેરે છે.

રાજકાજનો બંદોબસ્ત રાખવાને મુંબઇ સરકાર તરફથી રાજકોટમાં પોલીટિકલ એજંટ રહે છે. તેને મદદ આપવા માટે નીચેના ચાર પ્રાંતમાં ચાર આસિસ્ટંટ પોલિટિકલ એજંટ રહે છે.

ઉત્તરે	ઝાલાવાડ	સ્ટેસન	વઢવાણ કેમ્પ.
પૂર્વ	ગોહેલવાડ	”	સોનગડ
દક્ષિણે	સોરઠ	”	જેતલસર
પશ્ચિમે	હાલાર	”	રાજકોટ

ઉપર પ્રમાણે હાલમાં ચાર પ્રાંત દશ પરગણામાંથી કરેલા છે. એ પરગણાના પરગણાં —(૧) ઝાલાવાડ, (૨) ગોહેલવાડ,(૩) ઉંડસરવૈયા, (૪) બાબરીઆવાડ. (૫) કાઠિયાવાડ, (૬) સોરઠ, (૭) બર્ડો, (૮) હાલાર, (૯) મચ્છુકાંઠો, (૧૦) ઓખામંડળ.

૧ ઝાલાવાડ

પર્વત—ચોટીલી, મહાવો, ઠાંગોને માંડવધાર. **રણ**—પાટડીનું
સરોવર—નળ એમાં ભોગાવા વગેરેનું પાણી આવે છે, પણ જમીન ખારી હોવાથી પાણી તરત ખારૂં થઇ જાય છે. તેની આસપાસના મુલકને નળકાંઠો કહે છે. નળકાંઠામાં ડાંગર, બરૂ, ઘેંગ તથા બીર થાય છે.

નદીઓ—વઢવાણનો ભોગાવો, લીંબડીનો ભોગાવો, મચ્છુ, ફુલકુ, સુકભાદર, વાંસળ,બ્રાંભણ, ઊસઈ, ચંદ્રભાગા, ગોંડરને કંકાવટી.

૧ વઢવાણનો ભોગાવો—એ ચોટીલા પાસેના ઠાંગા ડુંગરમાંથી નીકળી નળ સરોવરને મળે છે. તેનાપર—ચોટીલા, ડોળીઆ, મુળી, વઢવાણ, શીઆણી ને જાંબુ છે.

૨ લીંબડીનો ભોગાવો—એ ઠાંગા ડુંગરમાંથી નીકળી નળ સરોવરને મળે છે. તે ઉપર વડોદ, લીંબડી ને પાણસણા છે.

૩ મચ્છુ—એ ચોટીલા પર્વતમાંથી નીકળી કચ્છના રણને મળે છે તે ઉપર વાંકાનેર, મોરબી ને માળીઆ છે.

૪ ફુલકુ—એ કાંત્રોડી ગામ પાસેથી નીકળી કચ્છના રણને મળે છે. તે ઉપર નારીચણા ને ધ્રાંગધ્રા છે.

૫ સુક ભાદર—એ મહાવાના ડુંગરમાંથી નીકળી ખંભાતના અખાત ને મળે છે. તે ઉપર રાણપુર, નાગનેશ, ધંધુકા ને ધોલેરા છે.

૬ વાંસળ—એ બારેજડા પાસેથી નીકળી લીંબડીના ભોગાવા ને મળે છે. તે ઉપર ચુડા ને ભડકવા છે.

૭ બ્રાંભણ—માંડવધાર પાસેથી નીકળી કચ્છના રણને મળે છે તે ઉપર ટીકર છે.

૮ ઊમઈ—સીથા ને મેસાણુ પાસે થઇ કચ્છના રણને મળે છે.

૯ ચંદ્રભાગા—ગાળા ને ભરાડા પાસે થઇ કચ્છના રણને મળે છે.

૧૦ બ્રાંડરા—ચુલી ને કુવા પાસે થઇ કચ્છના રણને મળે છે.

૧૧ કંકાવટી—એ કોંઢ ને ઢવાણા પાસે થઈ કચ્છના રણને મળે છે.

મુખ્ય સંસ્થાન.	મુખ્ય શહેર.	મુખ્ય સંસ્થાન.	મુખ્ય શહેર.
૧ ધ્રાંગધ્રા....	ધ્રાંગધ્રા ને હળવદ.	થાન લકતર.......	લકતર ને થાન.
૨ લીંબડી....	લીંબડી.	સાયલા..........	સાયલા.
૩ વઢવાણ....	વઢવાણ.	ચુડા............	ચુડા.
૪ વાંકાનેર....	વાંકાનેર.	બજાણા.........	બજાણા.

એ સીવાય ૪૧ નાનાં સંસ્થાન છે.

મોટાં ગામ--ધ્રાંગધ્રા, હળવદ, વાંકાનેર, થાન, સાયલા, મુળી, ચુડા, લીંબડી, વઢવાણ, લખતર, સીથા, બજાણા, પાટડી, દસાડા ઝીંઝુંવાડા કુડા ને બોટકિા છે.

વિશેષ હકીકત—આ પ્રાંતમાં ઝાલા રજપુતનું રાજ હોવાથી ઝાલાવાડ નામ પડયું છે. ત્યાંના ઢુમરાં વખણાય છે. **ધ્રાંગધ્રા**—તાંબાપીતળના વાસણ, પત્થરની ઘંટીઓ ને ઓરસીયા થાય છે. **વાંકાનેર, ટીકર**—ચોફાળ થાય છે. **થાન**—માટીનાં વાસણ થાય છે. **મુળી**—સ્વામીનારાયણનું મંદિર છે. **લીંબડી ને સાયલા**—સુડી થાય છે. **વઢવાણ**—પત્થર ને સાબુ થાય છે. ત્યાંથી ઉત્તરમાં થોડે છેટે કાંપ છે તેમાં ઝાલાવાડ પ્રાંતના આસીસ્ટંટ પોલિટિકલ એજંટ

રહે છે. પાટડી ને કુડા—વડાગરૂં મીઠું થાય છે. બજાણા–ની આસપાસના મુલકને જતવાડ કહે છે. ભાલ—ઘઉં થાય છે.

મુખ્ય પેદાસ—કપાસ, બાજરી, ઘઉં, ચણા, જુવાર ને કેરીબડ.

---

૨ ગોહેલવાડ.

બંદર—ભાવનગર, ઘોઘા ને મહુવા.

પર્વત—શેત્રુંજો, વાલકગીર, તળાજાનો ડુંગર, મોરધાર ને લાંબધાર.

ગાયકવાડી ગામ—દામનગર, શીયાનગર ને શાહપુર.

ભાલનો મુલક—ભાવનગરની ખાડીથી નળકાંઠા સુધી છે. તેમાં કાઠા ઘઉં સારા થાય છે.

નદીઓ—શેત્રુંજી, કાળુભાર, ઘેલો, ભાવનગરની ખાડી, ઉતાવળી, બગડ, માલણ ને ધાતરવાડી છે.

૧ **શેત્રુંજી**—એ ગીર પર્વતમાંથી નીકળી ખંભાતના અખાતને મળે છે તે ઉપર ધારી, ચોક, પાલીતાણા ને તળાજા છે.

૨ **કાળુભાર**—એ ચોટીલાના પર્વતમાંથી નીકળી ખંભાતના અખાતને મળે છે તે ઉપર ઉમરાળા ને ચમારડી છે.

૩ **ઘેલો**—એ ચોટીલા પર્વતમાંથી નીકળી કાળુભારને મળે છે. તે ઉપર ગઢડા, પછેગામ ને વળા છે.

૪ **ભાવનગરની ખાડી**—કાળુભારને ઘેલો મળ્યા પછી તેનું નામ ભાવનગરની ખાડી કહેવાય છે.

૫ **ઉતાવળી**—એ ચોટીલા પર્વતમાંથી નીકળી ખંભાતના અખાતને મળે છે. તે ઉપર કુંડલી ને બરવાળા છે.

૬ બગડ—એ શેત્રુંજા ડુંગરમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે. તે ઉપર ગામ છે.

૭ માલણ—એ મોરધારના ડુંગરમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે. તે ઉપર કુંટવડા ને મહુવા છે.

૮ ધાતરવાડી—એ ગીર પર્વતમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે. તે ઉપર રાજુલા છે.

મુખ્ય સંસ્થાન.	મુખ્ય શહેર.
૧ ભાવનગર	ભાવનગર, શીહોર, કુંડલા, મહુવા વગેરે.
૨ પાલીતાણા	પાલીતાણા ને ગારીઆધાર.
૩ વળા	વળા.
૪ લાઠી	લાઠી.

એ સિવાય ૬૧ નાનાં સંસ્થાન છે.

ભાવનગરના મહાલ—દશક્રોઇ, તળાજા, મહુવા, રાજુલા, કુંડલા, લીલીયા, જેસર, ઉમરાળા, બોટાદ, ભાલ ને ગઢડા.

મોટાં ગામ—ભાવનગર, શીહોર, સોનગડ, ઉમરાળા, વળી, બોટાદ, નીંગાળા, ગઢડા, ધોળા, દસા, લાઠી, દામનગર, ગારીઆધાર, પાલીતાણા, લીલીયા, કુંડલા, રાજુલા, મહુવા, કુંટવડા, કુંભર, ગોપનાથ, તલાજા, ટાણા, ભંડારીઆ, વરતેજ ને લાખણ.

વિશેષ હકીકત—ભાવનગર એ ૧૭૨૩ માં રાઓલ શ્રી ભાવસિંહજીએ વસાવ્યું છે તેમાં સામળ કોલેજ, હાઇસ્કુલ, વેદશાળા વગેરે છે કાપડ વણવાનો પ્રેસ છે. ત્યાંથી એ મલ ઉપર ગઢેરી સ્ટેશન છે. તેમાં રેલવેની ગાડીઓ બનાવે છે. **પાલીતાણા**—પાસે શેત્રુંજો, ડુંગર છે તે શ્રાવક લોકની તીર્થની જગા છે **શીહોર**—તાંબા પીતળનાં વાસણ ને ભાંગ થાય છે. **કુંડલા**—લોઢાના કાંટા ને

ડોલીયા થાય છે. મહુવા—નાગરવેલનાં પાન ને નાળીએર થાયછે.

ગઢડા—સ્વામીનારાયણના પંથનું ધામ છે. સોનગઢ—ગોહીલવાડ પ્રાંતના આસીસ્ટંટ પોલિટિકલ એજંટ રહે છે. કુંડા, ગોપનાથ, હાથબ—હવા ખાવાનાં ઠેકાણાં છે. રાજુલા—પત્થરની ખીણો છે. કોળીઆક—પાસે નકળંગ મહાદેવની જગા છે. ને ત્યાં મેળો ભરાય છે. આ પ્રાંતનાં ગોહિલ રજપૂતોનું રાજ હોવાથી ગોહિલવાડ નામ પડ્યું છે.

નિપજ—ઘઉં, કપાસ, બાજરી, જુવાર, શેરડી વગેરે.

---

૩ ઉંડસરવૈયા.

પર્વત—મોરધાર, લાંબધાર. **નદી**—બગડ.

મુખ્ય સંસ્થાન.	**મુખ્ય શહેર.**
ડાહા.	ડાહા.
ગણુધોળ.	ગણુધોળ.
ચોક.	ચોક.

એ સિવાય બીજાં ૨૦ નાનાં સંસ્થાન છે.

મોટાં ગામ—ડાહા, ગણુધોળ, ચોક ને વડાળ.

વિશેષ હકીકત—આ પ્રાંતની જમીન ઉંડી હોવાથી "ઉંડ" ને સરવૈયા રજપુતનું રહેઠાણ હોવાથી "ઉંડસરવૈયા" નામ પડ્યું છે.

નીપજ—કપાસ, બાજરી, જુવાર, ઘઉં ને કઠોળ.

---

૪ બાબરીઆવાડ.

પર્વત—ગીર.

નદિઓ—ધાતરવાડી, રાયડી, ધોળાદ્રી, રૂપેણ ને માલણ.

૧ રાયડી—ગીર પર્વતમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે. તે ઉપર નાગેસરી છે.

૨ ધોળાદ્રી—ગીર પર્વતમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે. તે ઉપર જાફરાબાદ છે.

મુખ્ય સંસ્થાન.	**મુખ્ય શહેર.**
૧ જાફરાબાદ (હબસીનું.)	જાફરાબાદ.
૨ ડેડાણ	ડેડાણ.

એ શીવાય ૩૦ નાનાં સંસ્થાન છે.

મોટાં ગામ—જાફરાબાદ, ડેડાણ, નાગેસરી, શીયાબેટ.

વિશેષ હકીકત—આ પ્રાંતમાં બાબરીઆ જાતના રજપુતનું રહેઠાણ હોવાથી "બાબરીઆવાડ" નામ પડ્યું છે. આ પ્રાંતમાં ઘાની નીપજ સારી છે. જાફરાબાદમાં હબસીનું રાજ્ય છે ને બંદર છે.

નીપજ—કપાસ, શેરડી, બાજરી, જુવાર, કઠોળ વગેરે.

---

૫ કાઠીઆવાડ.

પર્વત—માંડવધાર, ચોટીલો, ઠાંગો, મહાવો.

ગાયકવાડ ગામ—અમરેલી, ધારી.

પાંચાળદેશ—ચોટીલા, થાનગઢ, ભાદરબડી ને મેવાસાની આસપાસનો દેશ.

નદીઓ—ભાદર, સુકભાદર, ગોમા, શેત્રુંજી ને ભોગાવો.

૧ ભાદર—ચોટીલા પાસે મદાવાના ડુંગરમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે. તેના ઉપર જસદણ, જેતપુર, કુંતીઆણા, નવીબંદર ને નવી બંદર છે.

૨ ઘેલો—મદાવાના ડુંગરમાંથી નીકળી રાજપુર પાસે સુખ ભાદરને મળે છે. તે ઉપર પાળીઆદ ને રાજપુર છે.

મુખ્ય સંસ્થાન.	મુખ્ય શહેર.
૧ અમરેલી (ગાયકવાડી.)	અમરેલી ને ધારી.
૨ જેતપુર ને બીલખા.	જેતપુર, ચીતળ ને બીલખા.
૩ બગસરા.	બગસરા.
૪ જસદણ.	જસદણ.

એ સીવાય ૪૬ નાનાં સંસ્થાન છે.

મોટાં ગામ—ચોટીલા, આણંદપર, જસદણ, આટકોટ, દેવરકાપોદ્રા, લુણીધાર, જેતપુર, જેતલસર, બગસરા, ધારી, અમરેલી, ચીતળ, બાબરા, બોટાદ, પાળીઆદ ને લીલીઆ.

વિશેષ હકીકત—આ પ્રાંતમાં કાઠીઓનાં સંસ્થાન હોવાથી "કાઠીઆવાડ" નામ પડ્યું છે. આ પ્રાંતની કાઠીઓની ઘોડા વખણાય છે. **અમરેલી**—ચોફાળ થાય છે. **ધારી**—ઘોડાનો સામાન ને તરવારનાં મ્યાન થાય છે. **બગસરા**—ઓછાડ પછેડી ને સાડલા થાય છે. **પાળીઆદ**—વીસામણ ભગતની જગા છે. **જેતલસર**—સોરઠ પ્રાંતના આસીસ્ટંટ પોલીટિકલ એજંટ રહે છે.

નિપજ—કપાસ, ઘઊં, બાજરી, કઠોળ ને શેરડી.

---

૬ સોરઠ.

પર્વત—ગીર, ગીરનાર. **ફીરંગીનાં ગામ**—દીવ.

ગાયકવાડનાં ગામ—કોડીનાર ને ઘાંટારવ.

નાઘેરનો મુલક—માંગરોળથી જાફરાબાદ સુધી.

બંદર—માંગરોળ, વેરાવળ, દીવ ને ધામ બંદર.

નદીઓ—ભાદર, ઓઝત, ઊબેણ, મેંગળ, હીરણ, સરસ્વતિ, શીંગવડો, મચ્છુંદ્રી ને રાવળ.

૧ ઓઝત—ગીર પર્વતમાંથી નીકળી ભાદરને મળે છે. તે ઉપર વંથળી, બાલાગામ ને ઘેડબગસરા છે.

૨ ઊબેણ—ગીર પર્વતમાંથી નીકળી ઓઝતને મળે છે. તે ઉપર બેંસાણ, ચોકી ને મઝેવડી છે.

૩ મેંગળ—ગીર પર્વતમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે તે ઉપર માળીઆ છે.

૪ હિરણ—ગીર પર્વતમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે. તે ઉપર વેરાવળ ને પાટણ છે.

૫ સરસ્વતિ—ગીર પર્વતમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે. તે ઉપર બીજ છે.

૬ શીંગવડો—ગીર પર્વતમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે. તે ઉપર કોડીનારને ઘાંટાવડ છે.

૭ મચ્છુંદ્રી—ગીર પર્વતમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે. તે ઉપર ઊના ને દેલવાડા છે.

૮ રાવળ—ગીર પર્વતમાંથી નીકળી આરબી સમુદ્રને મળે છે. તે ઉપર સનખડાને ધોકડવા છે.

મુખ્ય સંસ્થાન.	**મુખ્ય શહેર.**
૧ જૂનાગઢ.	જૂનાગઢ ને વેરાવળ.
૨ કોડીનાર (ગાયકવાડી.)	કોડીનાર.
૩ બાટવા.	બાટવા.
૪ અમરાપુર.	અમરાપુર.

મોટાં ગામ—જુનાગઢ, વંથલી, મેંદરડા, માણાવદર, અમરાપુર, કુતીઆણા, બાંટવા, સેઢગઞ્ગસર, બાલાગામ, કેશોદ, માંગરોળ, ચોરવાડ, માળીઆ, વેરાવળ, પાટણ, પ્રાંચી, મૂળદ્વારકા, કોડીનાર, બાંટાવદર, દીવ, ઉના, દેલવાડા, તુળશીશામ, માણેકવાડા, બીલખા, કુંડ, બેંસાણુ, વડાળ, શીલબંદર.

વિસેષ હકીકત—કાઠિઆવાડ ઇલાકાનું અસલ નામ સૌરાષ્ટ્ર હતું તે ઉપરથી આ પ્રાંતનું નામ 'સોરઠ' પડ્યુ છે. **ગીરનાર**—જુનાગઢ પાસે ડુંગર છે તેના ઉપર શ્રાવકનાં અને હિંદુઓનાં દહેરાં છે તે ઉપર દાતાર પીરની જગ્યા છે. **ચોરવાડ**—નાગરવેલનાં પાન થાય છે. **પાટણ**—એનું બીજું નામ સોમનાથપાટણ કે પ્રભાસપાટણ છે તેમાં સોમનાથ માહાદેવની મૂર્ત્તિ છે. **દીવ**—ફીરંગીનું ગામ છે. **વેરાવળ**—ડુંગળી બહુ સારી થાય છે. **વણથલી**—તાંબાપીતળનાં વાસણ ને લોઢાનો સામાન થાય છે. માંગરોળ ને શીલબંદર પાસેના દરિયામાંથી રાતાં પરવાળાં હાથ આવે છે. **કોડીનાર**—ગાયકવાડનું ગામ છે. તેની પાસેના દરિયામાંથી ધોળાં પરવાળાં હાથ આવે છે. **તુળશીશામ**—તીર્થની જગા છે તેની પાસે ઉના પાણીના સાત કુંડ છે મૂળ દ્વારકા અહીં શ્રીકૃષ્ણ રહેતા માટે જાત્રાની જગ્યા છે. **માણેકવાડા**—સોરઠ પ્રાંતના આસીસ્ટંટ પોલીટીકલ એજંટનું થાણું હતું. **બીલખા**—એમાં સગાળશા શેઠ થઈ ગયા ત્યાંના દાતીઆ સારા થાય છે.

નીપજ—કઠોળ, કપાસ, બાજરી, જુવાર ને ઘેંઉં.

---

૭ બર્ડો.

પર્વત—બર્ડો. **બંદર**—પોરબંદર, નવીબંદર.

નદીઓ—ભાદર, ઓઝત, વર્તુ, મીણસર.

૧ **મીણસર**—એ બર્ડા પર્વતમાંથી નીકળી અરબી સમુદ્રને મળે છે તે ઉપર મીયાણી છે.

ઘેડનો મુલક—માધવપુરથી પોરબંદર સુધીનો.

મુખ્ય સંસ્થાન.	**મુખ્ય શહેર.**
પોરબંદર.	પોરબંદર.

મોટાં ગામ—પોરબંદર, છાયા, નવીબંદર, માધવપુર, કંડોરણા, રાણાવાવ, મીયાણી,

વિશેષ હકીકત—આ પ્રાંતમાં બર્ડો ડુંગર હોવાથી બર્ડો નામ પડ્યું છે. ત્યાં પથ્થર ને ભેંશો સારી થાય છે. **પોરબંદર**—એનું બીજું નામ સુદામાપુરીહતું. **માધવપુર**—માધવરાયની મૂર્ત્તિ છે. રાણાવાવ. પાસે લોઢાની ખાણ છે. **કંડોરણા**—પાસેથી આરસ પાણ નીકળે છે.

નીપજ—બાજરી, કપાસ, જુવાર ને કઠોળ. બર્ડા પર્વતમાંથી લોઢું ને આરસ પાણ નીકળે છે.

---

૮ હાલર.

પર્વત—બર્ડો, ઢાંગો, આલેચ (જોધપુર પાસે,) ઓસમ (ગનો-

ક પાસે,) ગોપ (ઢાંક પાસે.)

બંદર—જોડીઆ, બેડી, સલાયા,

નદીઓ—ડેમાઇ, આજી, ઉંડ, નાગમતી, રંગમતી, રામાવતી, ધી, વેણું, મોજ, ભાદર, ગોંડલી.—

૧ ડેમાઇ—ચોટીલાના ડુંગરમાંથી નીકળી આજીને મળે છે તે ઉપર ટંકારા છે.

૨ આજી—ચોટીલાના ડુંગરમાંથી નીકળી કચ્છના અખાતને મળે છે તે ઉપર સરધાર, રાજકોટ ને બાલંભા છે આ નદીમાંથી અસલ સોનાની રજ જડતી હતી.

૩ ઊંડ—બર્ડા ડુંગરમાંથી નીકળી કચ્છના અખાતને મળે છે તે ઉપર કાળાવાડ ને જોડીઆ છે.—

૪ નાગમતી ને રંગમતી—એ બર્ડા ડુંગરમાંથી નીકળી નવાનગર પાસે એકઠી થઇ કચ્છના અખાતને મળે છે.

૫ રામાવતી—બર્ડા ડુંગરમાંથી નીકળી કચ્છના અખાતને મળે છે તે ઉપર લાલપુરને છીકારી છે.

૬ ધી—એ બર્ડા ડુંગરમાંથી નીકળી કચ્છના અખાતને મળે છે તે ઉપર ખંભાળીઆ ને સલાયા છે.

૭ વેણું—બર્ડા ડુંગરમાંથી નીકળી ભાદરને મળે જે તે ઉપર પાડ્રાને ઉપલેટા છે.

૮ મોજ—બર્ડા ડુંગરમાંથી નીકળી ભાદરને મળે છે તે ઉપર ખાખી જાળીઆ છે.

મુખ્ય સંસ્થાન.	મુખ્ય શહેર.
૧ નવાનગર	નવાનગર, જોડીઆ , આમરણ, ખંભાળીઆ,
૨ ગોંડલ	ગોંડલને ધોરાજી.
૩ રાજકોટ	રાજકોટ અને સરધાર
૪ ધ્રોળ	ધ્રોળ સરપદડ
૫ ધ્રાફા	ધ્રાફા બાળાચઢી, જોડીઆ, આમરણ.

મોટાંગામ—નવાનગર, બેડી હડીઆંણા, ધ્રોળ પડધરી, સરપદડ, રાજકોટ, સરધાર ગોંડળ, વીરપુર, લોધીકા, કંડોરણા, ધોરાજી, ઉપલેટું, ઢાંક, ભાયાવદર, જોધપુર, ધ્રાફા, ભાણવડ, ગુરગઢ, સલાયા, ખંભાલીઆ,

વિશેષ હકીકત—જામ હાલાના કોઈ વંશજોએ પહેલ વહેલી હકુમત બેસાડી તેથી આ પ્રાંતનું નામ હાલાર પડયું છે.

નવાનગર—પાસેના દરિયામાંથી મોતી નીકળે છે તેમાં કંકુ બાંધણી, બંદુક ને કસબ થાય છે.

રાજકોટ—એમાં પોલીટીકાલ એજંટ અને હાલાર પ્રાંતના આસીસ્ટંટ પોલીટીકાલ એજંટ રહે છે—ખંભાળીઆ ને લાલપુર પાસે લોહાની ખાણો છે.

બાલાચઢી—હવાખાવાનું ઠેકાણું છે. ભાણવાડ—પાસેના ડુંગરામાંથી આરસપાણુ નીકળે છે. ભાડલા—પાસે તાંબાની ખાંણો છે—ધોરાજી—ધાબળા થાય છે.

૯ મચ્છુકાંઠો.

બંદર—વવાણીઆ

નદીઓ—મચ્છુ, ઘોડાધરાઇ ને ડેમાઇ

૧ ઘોડાધરાઈ—જેતપુર પાસે થઇ કચ્છના રણને મળે છે.

મુખ્ય સંસ્થાન	મુખ્ય શહેર
૧ મોરબી	મોરબી
૨ માળીઆ	માળીઆ.

મોટાંગામ—મોરબી, માળીઆ, વવાણીઆ, ટંકારાને આધોઇ

વિશેષહકીકત—આ પ્રાંતમાં મચ્છ નદી આવવાથી "મચ્છુ-કાંઠો" નામ પડ્યું છે. **મોરબી**—તાંબા, પીતળ,ને કાંસાના વાસણ થાય છે. **માળીઆ**—મીઆણાનું કહેવાય છે. **ટંકારૂં**—અકીકના પત્થર થાય છે. **આધોઈ**—કચ્છમાં મોરબી તાબાનું ગામ છે. **નીપ-જ**— કપાસ, જુવાર, અડદને બાજરી.

---

૧૦ ઓખામંડળ.

આ પ્રાંત ગાયકવાડ સરકારને તાબે છે

નદીઆ—ઓખા, ગોમતી બંને આરબીસમુદ્રને મળે છે

બેટ— સખોદ્ધાર

મોટાંગામ— દ્વારકા, કચ્છીગઢ. આરંભડું, પોશીતરૂં, બેટને સંખોદ્ધાર.

વિશેષહકીકત—ઓખા નામે રાક્ષસ આ પ્રાંતમાં રહેતો હતો તેથી ઓખામંડળ નામ પડયું છે. **દ્વારકા**--જાત્રાનું ઠેકાણું છે તેમાં રણછોડજીની મૂર્તિ છે. **આરંભડું**-- જાત્રાએ જનારને અહીં છાપ મારે છે. **કચ્છીગડ**--કચ્છના રાવને તાબે છે.

બેટને સંખોદ્ધાર—જાત્રાનાં ઠેકાણાં છે.

ધંધુકા જીલ્લો.

બંદર—ધોલેરા.

નદીઓ—સુકભાદર, ગોમા, ઉતાવળી ને નીલકા.

નીલકા—દેરગાણા પાસેથી નીકળી ઉતાવળીને મળે છે. તે ઉપર ભીમનાથ છે.

મોટાંગામ—ધંધુકા, ધોલેરા, ભીમનાથ, બરવાળા, રાણપુર.

વિશેષ હકીકત—**રાણપુર**—અહીં ભાદરને ગોમાનો સંગમ થાય છે. તે બે નદીઓ વચ્ચે રાણાનો કોટ જોવા લાયક છે તેમાં મસાલો ને પડો પાંદડી થાય છે. **ભીમનાથ**—જાત્રાનું ઠેકાણું છે. તેમાં ભીમશંકર મહાદેવનું દેરૂં છે.

ઘોઘાજીલ્લો.

બંદર—ઘોઘ.

મોટાંગામ— ઘોઘા, તણસા, કમ બેજ. વાલુકડ.

---

* સામાન્ય વર્ણન.

પર્વત—ચોટીલો—એમાં ભાવન, ઠાંગા અને માંડવધારના ડુંગરા આવી જાય છે. શેત્રુંજય, તળાજાનો, લોંચ (ચોકપાસે) ગીરનાર, **ગીર**—એમાં વાલાકગીર કે મોરધાર અને લાંબધારના ડુંગર આવી જાય છે. **બરડો**—એમાં ઓસમ (ગનોડ પાસે), ગોપ (ઢાંકપાસે) ને આલેચ (જોધપુર પાસે) ના ડુંગર આવી જાય છે.

ભૂશિર—જગતપોઈંટ ને દીવ.

અખાત—કચ્છનો ને ખંભાતનો

રણ—કચ્છનું, ખંભાતનું (સાબરમતીના મુખથી વાબ્ય ખુણામાં ૩૫ મૈલ સુધી)

બેટ—દીવ, પીરમ, બેટ, સંખોદ્ધાર શીયાળ(જાફરાબાદ પાસે) કાળુભાર ને ચાકા (એ બંને કચ્છના અખાતમાં)

સરોવર—નળ. **દ્વ પકઙપ**—કાઠીઆવાડ

ફીરંગીનો મુલક—દીવ.

હબસીનો મુલક—જાફરાબાદ ને શીઆળબેટ

ગાયકવાડી મુલક— ઓખામંડળ, અમરેલી, ધારી કોડીનાર, ભાંઠાવાડ, દામનગર, શીઆનગર, શાહપુર

હવાખાવાનાં ઠેકાણાં—બાળાચડી, વેરાવળ,ગોપનાથ,હાથબ ને કુડા (ઘોઘાપાસે).

જાત્રાનાં ઠેકાણાં—શેત્રુંજય, મુળી, ગઢડા, ગીરનાર, સોમના-

ચપાટણ, તુળશીશ્યામ, પોરબંદર, માધવપુર, દ્વારકાબેટ, ગુપ્તપ્રયાગ ને ગોપનાથ.

બંદર—વવાણીઆ, જોડીઆ, બેડી, સલાયા દ્વારકાં, પોરબંદર માંગરોળ, વેરાવળ, દીવ, જાફ્રાબાદ, મહુવા, ભાવનગર, ઘોઘા ને ધોલેરા.

ઉનાપાણીના ઝરણ—તુળશી શ્યામને ઓખામંડળમાંપીંડતરક.

ટંકશાલ—નવાનગર, પોરબંદર ને જુનાગઢમાં છે. ભાવનગરમાં હતી પણ ૧૮૪૦માં બંધ કરી છે.

આ ઇલાકામાં મોટામાં મોટુ શહેર ભાવનગર, પ્રાંત હાલાર, નદી ભાદર, પર્વત ગીરનાર, સંસ્થાન જુનાગઢ છે.

નદીઓ—વઢવાણનો ભોગાવો, લીંબડીનો ભોગાવો, મચ્છુ ફુલકુ, સુકભાદર, ઉતાવળી, બાંભણ, શેત્રુંજી, કાળુભાર, ઘેલો, ભાવનગરનીખાડી, માળેશરી, બંગડ, માલણ ધાતરવાડી, રાયડી, ભાદર ઓઝત, હીરણ્ય, મચ્છુંદ્રી, મેંગલ, ઊબેણ, વરતુ, મોજ, ગોંડલી, આજી, ઊંડ, નાગમતી, રંગમતી, આપા,રામાવતી, ઘોડા ધરાઇ ઓમતી.

નદીઓનાંમૂળ

ચોટીલા પર્વતમાંથી—વઢવાણનો ભોગાવો, લીંબડીનો ભોગાવો, બાંભણ સુકભાદર, ઊતાવળી, ઘેલો, કાળુભાર, મચ્છુ વગરે

ગીરપર્વતમાંથી—શેત્રુંજી, ધાતરવાડી, રાયડી, રૂપેણ, સાવ-

ળ, મચ્છુંદ્રી, ઓઝત, ઊબેણ વગેરે

બરડા પર્વતમાંથી—ભીંડ, રંગમતી, પા, આવા, રાણાવંધીને મોજ.

શેત્રુંજામાંથી—બગડ, ઘેળાદ્રી.

નદીઓનાં મુખ.

આરબીસમુદ્રને—ભાદર, કાંબ, હીરણ, શીંગવડો રાવળ મચ્છુંદ્રી' રૂપેણ, રાયડી ધાતરવાડી, માલણ, બગડ, મેંગલા ઓ-ખોને ગોમતી.

ખંભાતના અખાતને—શેત્રુંજી, કાળુભાર, ઊતાવળી, સુકભાદર

કચ્છના અખાતને—રંગમતી, નાગમતી, પા, આંધી, આજી, રામાવતી, ઊંડ, ડેમાઇ

નળ સરોવરને—વઢવાણનો ભોગાવો' લીંબડીનો ભોગાવો

કચ્છનારણને—મચ્છુ, ઘોડા ધરાઇ, બાંભણ, ઊમઇ, ફુલકુ, ગોંડલને ચંદ્રભાગા

બેવડાનામ.

કાઠીઆવાડ—સારાષ્ટ્ર

શેત્રુંજો-સીદ્ધાચળ

બરડો=જેઠવાડ

સોનગઢ=સોનપુરી.

નવાનગર—જામનગર, નગર.

પોરબંદર—સુદામાપુરી.

સાયલા—ભગતનું ગામ

વઢવાણ—વર્ધમાનપુરી

સરકારી થાણા

ઝાલાવાડમાં વઢવાણ સીવીલ સ્ટેસન, ચોટીલા, ભોયકા, કુડાડા, વીઠલગઢ ને પાળીઆદ

ગોહિલવાડમાં—સોનગડ, ચમારડી, ચોક, ડાઠા, બાબરા

સોરઠમાં—જેતલસર, બગસરા, લાખાવદર, ડેડાણ.

હાલારમાં—રાજકોટ, માળીઆ, ધ્રાફા, લોધીકા,

પરચુરણ

નળકાંઠો—કચ્છનું રણ ને ઝાલાવાડની પૂર્વનું નીચાણવાળું રણ—જેમાં બારે માસ પાણી ભરાઇ રહે છે. તેને નળ સરોવર કહે છે. નળ સરોવરની આસપાસના મુલકને નળકાંઠો કહે છે

પંચાળ—ચોટીલા, થાનોડું, બારંભડ ને મેવાસાની આસપાસનો મુલક.

ભાલ—ભાવનગરની ખાડીથી નળકાંઠા સુધીના કેટલાક ભાગને ભાલ કહે છે.

ગર—ગીર પર્વતની આસપાસના મૂલકને ગરકાંઠો કહે છે.

કંઠાળ— દરીઆ પાસેના મૂલકને કંઠાળ કહે છે.

નાઘેરનો મૂલક—ચોરવાડથી જાફરાબાદ સુધી

ઘેડનો મૂલક—માધવપુરથી નવીબંદર સુધી

બારાપાટ— બીલીઆની આસપાસનો મૂલક

વર્ગવાર તાલુકા.

પહેલો વર્ગ.

સંસ્થાન.	રાજકર્ત્તાનીજાતતથાઅટક.		ગામ.	ઉપજ.	રાજકર્ત્તાનુ નામ.
૧ જુનાગઢ.	બાબી મુસલમાન.	નવાબ.	૮૯૦	૨૭ લાખ.	નવાબ સાહેબ રસુલખાંનજી.
૨ ભાવનગર.	ગોહેલ રજપૂત.	રાઓળ.	૬૪૫	૨૬ લાખ.	મહારાજા ભાવસિંહજી
૩ જામનગર.	જાડેજા રજપૂત.	જામ.	૬૩૧	૨૪ લાખ.	કુમારશ્રી જસવતસિંહજી નાની ઉમરના છે તેથી હાલ મેનેજમેંટ છે.
૪ પોરબંદર.	જેઠવા રજપૂત.	રાણા.	૧૦૯	૫ લાખ.	રાણા શ્રી વિક્રમાતજી.
૫ ધ્રાંગધ્રા.	ઝાલા રજપૂત.	રાજ.	૧૨૯	૫ લાખ.	રાજ સાહેબ માનસિંહજી.
૬ મોરબી.	જાડેજા રજપૂત.	ઠાકોર.	૧૩૬	૮ લાખ.	ઠાકોર સાહેબ વાઘજી.
૭ ગોંડલ.	જાડેજા રજપૂત.	ઠાકોર.	૧૭૪	૧૪ લાખ.	ઠાકોર સાહેબ ભગવતસિંહજી.

ઉપલા સંસ્થાનોને દીવાની તથા ફોજદારી કામમાં કુલ અખત્યાર છે.

બીજો વર્ગ.

૧ વાંકાનેર.	ઝાલા રજપૂત.	રાજ.	૮૭	૨ લાખ.	રાજ સાહેબ ગગુભા.
૨ પાલીતાણા.	ગોહેલ રજપૂત.	ઠાકોર.	૮૭	૫ લાખ.	ઠાકોર સાહેબ માનસિંહજી.
૩ ધ્રોળ.	જાડેજા રજપૂત.	ઠાકોર.	૬૬	૧॥ લાખ.	ઠાકોર સાહેબ હરિસીંહજી.
૪ લીંબડી.	ઝાલા રજપૂત.	ઠાકોર.	૭૨	૪ લાખ.	ઠાકોર સાહેબ જસવતસિંહજી
૫ રાજકોટ.	જાડેજા રજપૂત.	ઠાકોર.	૬૧	૨ લાખ.	કુમારશ્રી નાની ઉમરના છે તેથી હાલ મેનેજમેંટ છે.

૬	વઢવાણ.	ઝાલા રજપૂત.	ઠાકોર.	૩૧	૪ લાખ.	ઠાકોર સાહેબ બાલસીંગજી.
૭	જાફરાબાદ.	હબસી.	સુબેદાર.	૧૨	૪૫ હજાર.	તેમનીવતી મામલતદાર કામ ચલાવે છે.

ઉપરના સંસ્થાનોને ફોજદારી કામમાં મોતની શિક્ષા માટે પોલિટિકલ એજંટની મંજુરી માગવી પડે છે. અને દીવાની કામમાં કુલ અખત્યાર છે.

ત્રીજો વર્ગ.

૧	વળા.	ગોહેલ રજપૂત.	ઠાકોર.	૩૮	૧॥ લાખ.	ઠાકોર સાહેબ વખતસિંહજી.
૨	લખતર.	ઝાલા રજપૂત.	ઠાકોર.	૫૧	૭૫ હજાર.	ઠાકોર સાહેબ કરણસિંહજી.
૩	બાટવા.	મુસલમાન.	બાબી.	૫૬	૪ લાખ.	બાબી શેરખાનજી.
૪	જસદણ.	કાઠી.	ખાચર.	૬૧	૧॥ લાખ.	ખાચર આલાજી.
૫	સાયલા.	ઝાલારજપૂત.	ઠાકોર.	૧૪	૧ લાખ.	ઠાકોર સાહેબ વખતસિંહજી.
૬	ચુડા.	ઝાલા રજપૂત.	ઠાકોર.	૩૮	૬૫ હજાર.	ઠાકોર સાહેબ બેચરસિંહજી.

ઉપલા સંસ્થાનોને ફોજદારી કામમાં સાત વર્ષની સખત કેદ અને દશહજાર સુધીનો દંડ તથા દીવાની કામમાં ૨૦ હજાર રૂપીઆ સુધીના દાવા ચુકવવાનો અખત્યાર છે.

ચોથો વર્ગ.

૧	મૂળી.	પરમાર રજપૂત.	ઠાકોર.	૧૯	૧ લાખ.	૫	કોટડાસાંગણી	જાડેજારજપૂત	ઠાકોર.	૧૮	૧ લાખ.
૨	લાઠી.	ગોહેલ રજપૂત.	ઠાકોર.	૧૨	૧ લાખ.	૬	માળીઆ.	જાડેજારજપૂત.	ઠાકોર.	૧૨	૬૦ હજાર.
૩	બજાણા.	મુસલમાન.	મલેક.	૨૭	૧ લાખ.	૭	જેતપુર.	કાઠી.	વાલા.	૧૪૪	૮ લાખ.
૪	વીજાપુર.	જાડેજા.	ઠાકોર.	૧૩૩	૯ લાખ.	૮	પાટડીનાંગામ.	કણબી.	દેશાઇ.	૭	૪૫ હજાર.

ઉપલા સંસ્થાનોને ફોજદારી કામમાં ત્રણ વર્ષ સુધી સખત કેદ અને પાંચહજાર રૂપીઆ સુધી દંડ કરવાનો તથા દીવાની કામમાં ૧૦ હજાર રૂપીઆ સુધીના દાવા ચુકવવાનો અખત્યાર છે.

પાંચમો વર્ગ.

૧ મેંગણી.	જાડેજા રજપૂત.	૮	૨૧	હજાર.
૨ ગવરીદડ,	,,	૬	૧૩	,,
૩ પાલ.	,,	૫	૮	,,
૪ ગઢકા.	,,	૫	૧૪	,,
૫ જાળીઆદેવાણી.	,,	૧૦	૧૫	,,
૬ વસાવડ.	નાગર. દેસાઇ.	૪	૧૨	,,
૭ ડેડાણ.	કાઠી. બાબરીઆ.	૮	૩૫	,,
૮ વહોદ.	મુસલમાન. મલેક.	૧૧	૧૫	,,
૯ કોઠારીઆ.	જાડેજા.	૬	૧૬	,,

ઉપલા સંસ્થાનોને ફોજદારી કામમાં બે વરસની કેદ અને ૧ હજાર રૂપીઆ દંડ કરવાનો તથા દીવાની કામમાં પાંચ હજારના દાવા ચુકવવાનો અખત્યાર છે.

છઠ્ઠો વર્ગ.

આ વર્ગમાં ૨૨ તાલુકા છે. તેમને ત્રણ માસની કેદ અને ૨૦૦ રૂપીઆ સુધી દંડ કરવાનો તથા દીવાની કામમાં રૂ. ૫૦૦ સુધીના દાવા ચુકવવાનો અખત્યાર છે.

સાતમો વર્ગ.

આ વર્ગમાં ૭ તાલુકા છે. તેને ૧૫ દિવસની કેદનો અને દીવાની કામમાં બીલકુલ અખત્યાર નથી.

પરીક્ષા માટે પૂછવાના શહેર વગેરે.

ઝાલાવાડ.

ચોટીલો.	મહાવો.	ઠાંગો.	માંડવધાર.	નળ.
ભોગાવો. }	લીંબડીનો }	મચ્છુ.	ફલકુ.	સુકભાદર.
વઢવાણનો. }	ભોગાવો. }	વાંસળ.	બાંભણ.	ઉમઈ.
ચંદ્રભાગા.	ગોંદરા.	કંકાવટી.	ધ્રાંગધ્રા.	હળવદ.
વાંકાનેર.	થાન.	સાયલા.	મુળી.	ચુડા.
લીંબડી.	વઢવાણ.	લખપતર.	સીથા.	બજાણા.
પાટડી.	દસાડા.	ઝીંઝુવાડા.	કુડા.	ભોઇકા.

ગોહિલવાડ.

શેત્રુંજો.	વાલાકગીર.	મોરધાર.	લાંબધાર.	શેત્રુંજી.
કાલુભાર.	ઘેલો.	ભાવનગરની }	ઉતાવળી.	બગડ.
માલણ.	ધાતરવાડી.	ખાડી. }	ભાવનગર.	સીહોર.
સોનગઢ.	ઉમરાળા.	વળા.	બોટાદ.	નીંગાળા.
ગઢડા.	ધોળા.	ઢસા.	લાઠી.	દામનગર.
ગારીઆધાર.	પાલીતાણા.	લીલીઆ.	કુંડલા.	રાજુલા.
મહુવા.	ખુંટવડા.	ડુંગર.	ગોપનાથ.	તળાજા.
ટાણા.	ભંડારીઆ.	વરતેજ.	હાથબ.	ભાલ.

ઉંડસરવૈયા.

કાઠા. ગણધોળ. ચોક. વડાળ.

બાબરીઆવાડ.

ગીર. રાયડી. ધોળાદ્રી. જાફરાબાદ. નાગેસરી. ડેડાણ. શીઆ.

કાઠીઆવાડ.

પાંચાળ.	ભાદર.	ગોમા.	ચોટીલા.	આણંદપર.
જસદણ.	આટકોટ.	કોટડાપીઠા.	લુણીધાર.	જેતપુર.
જેતલસર.	બગસરા.	ધારી.	અમરેલી.	ચીતળ.
બાબરા.	બોટાદ.	પાળીઆદ.	વીંછીયા.	

સોરઠ

ગીરનાર.	નાઘેર.	ઓઝત.	ઊબેણ.	મગળ.
હીરણ.	સરસ્વતિ.	શીંગવડો.	મચ્છુંદ્રી	રાવળ.
જુનાગઢ.	વંથળી.	મેંદરડા.	માણાવદર,	અમરાપુર.
કુંતીઆણા.	બાટવા.	ઘેડબગસરા.	બાલાગામ.	કેશોદ.
માંગરોળ.	ચોરવાડ.	માળીઆ.	વેરાવળ.	પાટણ.
પ્રાંચીકુંડ.	મૂળદ્વારકા.	કોડીનાર,	ધાંટાવડ.	દીવ.
ઊના.	દેલવાડા.	તુળશીશામ.	માણેકવાડા.	બીલખા.
બેસાણ.	વડાલ.	શીલબંદર.		

બર્ડો.

બર્ડો.	મીણસર.	ઘેડ.	પોરબંદર.	છાંયા
નવીબંદર.	માધવપુર.	કંડોરણા.	રાણાવાવ.	ઝીયાણી.

હાલાર.

આલોંચ.	ઓસમ.	ગોપ.	ડેમાઈ.	આજી.
ઊંડ.	નાગમતી.	રંગમતી.	રામાવતી.	ફ્રી.

વેણું. મોજ. ગોંડલી. નવાનગર. બેડી.
હડીઆણા. ધ્રોલ. બાલાચડી. જોડીઆ. આમરણ.
પડધરી. સરપદડ. રાજકોટ સરધાર. ગોંડળ.
વીરપુર. લોધીકા. કંડોરણા. ધોરાજી. ઉપલેટા.
ટાંક. ભાયાવદર. જોધપુર. ધ્રાફા. ભાણવડ.
સુરગઢ. સલાયા. ખંભાળીઆ.

મચ્છુકાંઠો.

ઘોડાધરાઈ. મોરબી. માળીઆ. વવાણીઆ. ટંકારા. આ[illegible]

ઓખામંડળ.

ઓખા. ગોમતી. દ્વારકા. કચ્છીગઢ. આરંભડું.
પોશીતરૂં. બેટ. સંખોદ્ધાર.

ધંધુકાજીલ્લો.

નીલકા. ધંધુકા. ધોલેરા. ભીમનાથ.. બરવાળા. રાણપુર.

ઘોઘાજીલ્લો.

ઘોઘા. તણસા. કમળેજ. વાળુકા.

રેલવેસ્ટેશન.

ભાવનગરથી વઢવાણ સુધીના—ભાવનગર. ગઢેરી. વરતેજ. શીહોર સોનગઢ. સણોસરા. ધોળા. ઉજળવાવ. નીંગાળા. બોટાદ. કુંડલી. રાણપુર. ચુડા. લીંબડી. વઢવાણ શહેર. વઢવાણજંકશન.

ધોળાથી જેતલસર સુધીના—ધોળા. જાળીઆ. ઢસા. આં-ટી. ચીતળ લુણીધાવ. કુંકાવાવ. ખાખરીઆ વાવડી. જેતપુર. જેત-લસર.

જેતલસરથી વેરાવળ સુધીના—જેતલસર. ચોકી. વડાલ. જુનાગઢ શાહપોર. લુશાળા. કેશોદ. માળીઆ. ચોરવાડ. વેરાવળ

જેતલસરથી રાજકોટ સુધીના—નવાગઢ. વીરપુર. ગોંડળ. રીબડા. રાજકોટ પરા. રાજકોટ જંકશન

જેતલસરથી પોરબંદર સુધીના—જેતલસર. ધોરાજી. સુપે-ડી. ઉપલેટા. ખાખીજાળીતા. ભાયાવદર. પાનેલી. જામજોધપુર. બા-ળવીવા. વાંસજાળીઆ. શેખપુર. રાણાવાવ. પોરબંદર

વઢવાણ જંકશનથી મોરબી સુધીના—વઢવાણજંકશન. મુળી સાયલારોડ. ડોળીઆ. થાન. દલડી. વાંકાનેર, હુવા. ને મોરબી.

વઢવાણજંકશનથી ધ્રાંગધ્રા સુધીના—વઢવાણજંકશન, સીથાને ધ્રાંગધ્રા,

બી. બી. એન્ડ. સી. આઈ. રેલવેના—વઢવાણજંકશન. લખતર, લીલાપુર. સાબરીરોડ

સમાપ્ત.

જાહેર ખબર.

હું નીચે સહી કરનાર જાહેર કરૂંછું કે મારી દુકાને આ બુક તેમજ બીજી દરેક જાતની બુકો જેવી કે ગુજરાતી, ઇંગ્રેજી, ફારસી, ઉર્દુ, સંસ્કૃત, હીંદુસ્તાની, મરેઠી વગેરે પુસ્તકો, વાર્તાઓ, નાટકો, વૈદક-ના ગ્રંથો તેમજ ઇંગ્રેજી તથા ગુજરાતી શાળોપયોગી બુકો તેમજ સોદાગર તથા દસકતશિક્ષક કોપી બુકો તથા અંગ્રેજી કોપી બુકો ત-થા ટોપીઓ દરેક જાતની; સારો માલ અને કીફાયત ભાવે આપવા-માં આવશે તે એક વખત જોવાથી ખાત્રી થશે. અને નીચે લખેલાં પુસ્તકો અમારી તરફથી છપાઇ પ્રગટ થએલાં છે તે વેપારીને ઘણેજ સસ્તે ભાવે આપવામાં આવશે.

શીવમહીમન સટીક ૦-૧-૦ નારાયણકવચ સટીક ૦-૦-૬ રા-મરક્ષા સટીક ૦-૦-૬ નરશીમેહેતાના દીકરાનો વીવાહ ૦-૧-૦ દ-શીરસ ૦-૦-૬ શ્રી ક્રુશ્નલીલાગાયત્રી ૦-૦-૬ યજુર્વેદી ત્રીકાળ સં-ધ્યા ૦-૧-૦ સામવેદી ત્રીકાળી સંધ્યા ૦-૧-૦ નવગ્રહગીતા ૦-૩-૦ ખુલાસા હીંદી ૦-૧-૬ પૃથુરાજચુહાણનું બોડું હારમાળાનું ૦-૨-૬ સીધરાજજેસંગસીંહ, રાણકદેવી, રાણીગાર ૦-૩-૦ પૃથુરાજ રાસડા ૦-૧-૬ વીજળી વીલાપ ૦-૦-૯ કાઠીઆવાડની ભુગોળ ૦-૧-૬ મુંબાઇ ઇ-લાકાની ભુગોળ ૦-૧-૬ હીંદુસ્તાનની ભુગોળ ૦-૧-૬ ગુરૂમહીમા ૦-૦-૬ ઉદેપુરના મહારાણા અમરસિંહ નાટક ૦-૪-૦ ખવાતીયાં ૦-૧-૦ બાર ગરબાવળીના ભીરીંગ, બેગમ પ્રાણ્યસરના મીલીંગ વ-ગેરે મળશે.

લી. અબદુલહુસેન આદમજી. બુકસેલર,

ભાવનગર.